ئۇيغۇر خەلق قوشاقلىرى

5

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

AltunOq

ئۇيغۇر خەلق قوشاقلىرى

(5)

توپلىغۇچى: مويدىن سايىت

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

مەسئۇل مۇھەررىرى: ماخمۇتجان ئىسلام

ئۇيغۇر خەلق قوشاقلىرى (5)

*

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى نەشر قىلدى
(ئۈرۈمچى شەھەر ئازاتلىق كوچا №306)
شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسىدىن تارقىتىلدى
شىنجاڭ شىنخۇا باسما زاۋۇدىدا بېسىلدى
فورماتى: 1092 × 787 مم 1/32 باسما تاۋىقى: 4.375
1983 - يىل 7 - ئاي 1 - نەشرى
1984 - يىل 2 - ئاي 1 - بېسىلىشى
كىتاپ نومۇرى: M10098·784
تىراژى: 1 –10,300
باھاسى: 0.24 يۈەن

نەشرىياتتىن

بۇ توپلامغا لوپنۇر رايونىدىن توپلانغان قوشاقلار كىرگۈزۈلدى.

لوپنۇر خەلقى قوشاققا باي. ئۇلارنىڭ قوشاقلىرى مەزمۇنى جەھەتتىن باشقا ئۇيغۇر رايونلىرىدىكى قوشاقلاردىن كوپ پەرقلەنمىسىمۇ، تۈزۈلۈشى جەھەتتىن ئۆزىگە خاس ئالاھىدىلىككە ئىگە. ئەسلى لوپنۇر قوشاقلىرىنىڭ يەتتە بوغۇمدىن تۈزۈلگەنلىرىنىڭ بىر كۇبلېتى ئالتە مىسرا، ئون بىر بوغۇمدىن تۈزۈلگەنلىرىنىڭ بىر كۇبلېتى تۆت مىسرا بولىدۇ. باشقا ئۇيغۇر رايونلىرىدىكىدەك ئون ئۈچ بوغۇملۇق (بىرىنچى مىسراسى سەككىز، ئىككىنچى مىسراسى بەش بو-غۇملۇق) ياكى بىرىنچى ۋە ئىككىنچى مىسرالىرى قوشۇلۇپ ئون بەش بوغۇمدىن تۈزۈلگەن قوشاق شەكىللىرى لوپنۇردا كورۈلمەيدۇ. ئەگەر مۇنداق ئەھۋال كېيىنكى ۋاقىتلاردا ئازدۇر-كوپتۇر يۈز بەرگەن دېيىلسە، بۇ لوپنۇر خەلقىنىڭ ئەتراپىدىكى ئۇيغۇرلار بىلەن بولغان ئالاقىسىنىڭ قويۇقلاش-قانلىغىنىڭ نەتىجىسى بولۇشى مۇمكىن.

لوپنۇر خەلق قوشاقلىرىنىڭ يەنە بىر خۇسۇسىيىتى شۇكى، ئون بىر بوغۇمدىن تۈزۈلگەنلىرىنىڭ بىرىنچى مىس-راسى يەتتە بوغۇم بولۇپ كېلىشىمۇ مۇمكىن. ئۇنىدىن باشقا، ئۇلاپ ئېيتىلغان قوشاقلاردا بىرىنچى كۇبلېتنىڭ ئاخىرقى مىسراسىنىڭ ئىككىنچى كۇبلېتنىڭ باش مىسراسى مەزمۇنى جەھەتتىن تەكرارلىنىشىمۇ لوپنۇر قوشاقلىرىدىكى بىر ئالا-

AltunOq

ھىدىلىك ھىساپلىنىدۇ.

بۇ قوشاقلار ئەسلىدە لوپنۇر شىۋىسىنىڭ فونتىك خۇسۇسىيەتلىرىنى مۇمكىن قەدەر ئەينەن ئەكس ئەتتۇرۇش يولى بىلەن خاتىرىلەنگەن. بىز بۇ قېتىم توپلامغا بېرىشتە تىل تەتقىقاتىنىمۇ كوزدە تۇتۇپ تۆۋەندىكى بىرقانچە ئۇسۇلنى قوللاندۇق:

(1) ئەدىبىي تىلنىڭ تەلەپپۇز قائىدىلىرى بويىچە ئوزگەرتىلگەندە ۋەزىن ۋە قاپىيىلىرىدە چوڭ ئوزگىرىش بولۇپ كەتمەيدىغان قوشاقلار مەزمۇننى ساقلىغان ھالدا ئەدىبىي تىلنىڭ نورمىسىغا بوي سۇندۇرۇپ بېرىلدى.

(2) ئۇيغۇر ئەدىبىي تىلىدىكى سوزۇق تاۋۇش بىلەن ئاياقلاشقان سوزدىن كېيىن سوزۇق تاۋۇش بىلەن باشلانغان سوز كەلسە، ئالدىنقى سوزنىڭ ئاخىرقى بوغۇمىدىكى سوزۇق تاۋۇشنىڭ جانلىق تەلەپپۇزدا تاشلىنىش ھادىسىسى لوپنۇر شىۋىسىدىمۇ بار. لېكىن لوپنۇر خەلقى كوپلىگەن قوشاقلاردا بۇ ھادىسىدىن قوشاقنىڭ بوغۇمىنى ئىخچاملاش ئۇسۇلى سۈپىتىدە پايدىلىنىدۇ. بىز مۇنداق ئەھۋالدا ھەر ئىككىلا سوزنى مورفولوگىك پىرىنسىپ بويىچە بەردۇق. ئەگەر مۇنداق سوزلەر كەلگەن مىسرالارنىڭ بوغۇمى يۇقۇرقى ئولچەملەردىن ئېشىپ كەتكەن بولسا، مۇشۇ قائىدە بويىچە ئالدىنقى سوزنىڭ ئاخىرقى بوغۇمىدىكى سوزۇق تاۋۇش تاشلاپ ئوقۇلسا، بوغۇم ئېشىپ كەتمەيدۇ.

(3) لوپنۇر تىلىغىلا خاس بولغان سوزلەر، گىرامماتىك شەكىللەر ياكى ئۇيغۇر ئەدىبىي تىلىدا كوپ قوللىنىلمايدىغان سوزلەرگە، يەر ناملىرىغا قىسقىچە ئىزاھات بېرىلدى.

بۇ توپلامغا يولداش مىرسۇلتان ئوسمان، غەنىزات غەيۇرانى توپلىغان قوشاقلاردىنمۇ بىر قىسمى بېرىلدى.

مۇندەرىجە

تارىخىي ـ ئىجتىمائىي قوشاقلار 1
هازا ـ ماتەم قوشاقلىرى 20
مۇھەببەت قوشاقلىرى 25

تارىخىي ـ ئىجتىمائىي قوشاقلار

1

ئەجەپمۇ توختامايدۇ،
بۇ قويلارنىڭ ئاياغى.
باشىمىزغا چۈشەدۇ،
زالىم باينىڭ تاياغى.
بۇ جاھاندا يوق ئىكەن،
زالىملىقنىڭ سوراغى.

قوساغىمغا ئاش بەرمەي،
كوزلەرىمدىن ياش ئاقىپ.
جانىم ئاتام يۈرۈيدۇ،
ئارالدا كولنۇ باقىپ *.

* تۇرلۇك گېوگىرافىك ئۆزگىرىش ـ ھادىسىلەر سەۋەبىدىن تارىم ۋە ئۇنىڭ تارماق ئېقىملىرى بىر ئىزدا مۇقىم بولماي يوتكىلىپ تۇرغانلىقى ھەم قۇم، بوران ئاپەتلىرى دىخانچىلىقنىڭ مۇقىملىقىغا چوڭ تەسىر قىلىپ، خەلقلەر تۇرمۇشىدا بېلىق، ياۋايى ھايۋان، يىكەن، ئۇجۇر (يىكەن يىلتىزى)، ئۇجۇل (يىكەن پوپىكى) ئاساسىي ئوزۇقلۇق بولۇپ قالغان. مۇشۇنداق تەبىي ئوزۇقنى قوغلىشىپ، بىر ئائىلە بىر كولنى ئىگەللىگەن. كېيىنچە كول (سۇ) بەگلىگى يولغا قويۇلۇپ، بۇنداق باشقۇرۇش شەكلى خېلى ئۇزاق داۋام قىلغان ـــ رەتلىگۇچىدىن.

بايلارغا ئۇرغۇزادۇ،
دۇشمەنلەر بىزنى چاقىپ.

جاڭگالدا قويلار باقىپ،
غارىپلىق ماڭا يەتتى.
مەن بارىپ كىمگە ئەيتەي،
باي زۇلمۇ ئاشىپ كەتتى.
قولىدا پۇللۇ يوقۇ،
جان ئاتام ساتىۋەتتى.

بىزما رەھمەت ئوقۇيمىز،
ھالىمىزغا يەتكەنگە.
بايلار قاتتىق ئۇرادۇ،
قوي قايرالىپ كەتكەنگە.
بۇما مىنى سازايىم،
ئىشلەيمەن دەپ كەلگەنگە.

بۇ قويلار ياتىۋالدى،
جاھانلار پاتقاق ئۇچۇن.
خۇدايىم بەرگەن ئىكەن،
بۇ بايلار پىخسىق ئۇچۇن.
مەنما ساڭا ساتىلغان،
تۇرمۇشۇم قاتتىق ئۇچۇن.

زالىم مەنى ئۇرادۇ،
كالاغا بانە قىلىپ.

بىر كۈن كەچكىچە تۇردۇم،
خۇداغا نالە قىلىپ.
خۇدايىم قوشامۇدۇ،
سىز بىلەن بىللە قىلىپ.

بىر چاڭگال تالقان يىسەم،
بىر كىچە ئىسسىپ قويۇپ.
ئەل قاتارى بولماسام①،
بويۇمغا سوغ سۇ قۇيۇپ.
ئاتامغا نىمە دەيتتى،
ئاغدۇڭگە كومۇپ قويۇپ.

گۈلمەمنى ② سالىپ قويدۇم،
دەريادەكى ئاقىشقا.
خۇدايىم بۇيرۇپتىكەن،
باي قويۇنۇ باقىشقا.
جانىم ئاتا قۇل قىلىپ،
ساتىۋەتتىڭ نىمىشقا.

قوساغىمنى ئاچىغا
ماڭسام پۇتۇم ئىششىپ،
مىنىڭ كاللام تىششىدى،
بىر پاخلانى كام چىقىپ.
بايلاردىن ئايرىۋالغىن،
جان ئاتا بىرى كىلىپ.

① بۇ مىسرانىڭ مەنىسى: ھۇشۇمغا كەلمىسەم.
② گۈلمە — بىلىق تۇتىدىغان تور (بۇ سوز موڭغۇلچە).

AltunOq

زالىملىق ئەجەپ ئۆتتى،
مەن بەلىمنى باغلايمەن.
باينى ئازاپلارىغا
مەن ئەمدى چىدامايمەن.
چىراغىم جانىم ئاتا،
گەپىڭنى تىڭشامايمەن.

قۇل، چاكارلار گۇناسىز
كېتەدىكەن ئاتىلىپ.
قولىدا پۇلۇ يوقچۇن
باي - بەگلەرگە ساتىلىپ.
پۇلغا ساتىپ ئالدىم دەپ،
قىلماغان ئازاپ قىلىپ.

بىر ياخشى خاتۇن ئالسام،
ئىشلەگەن پۇلۇم بىلەن؛
قارا كوڭۇل زالىم باي،
ئايرىدى زۇلۇم بىلەن.
بۇ جاڭگال - باياۋاندا،
يۇرۇيمەن كىمسىز بىلەن.

سىنى كوڭلۇك توق ئىكەن،
ئىككى قىزىڭ تۇل ئۇچۇن.
سەھەردە كاپشىپ قوپۇپ،
ئالدىڭدا قوي، پۇل ئۇچۇن.

مەن ساڭا گەپ قىلمادىم،
خۇدا بەرگەن قۇل ئۇچۇن*

ئۇيگە كەلسەم يوق ئىكەن،
قايان كەتتىڭ ھەمرايىم.
خۇدايىمغا يەتمەپتۇ،
مېنى يىغلىغان ئاھىم.
قارا كوڭۇل زالىم باي
كوزدىن يوتسە ئىلاھىم.

ياز بويۇ پىچان ئوردۇم،
مىڭدىن بىردىنى خىللاپ.
بىر ياخشى گەپلەرى يوق،
ھەمىشە مەنى تىللاپ.
كېچە - كۇندۇز زارلادىم،
مەن خۇدايىمغا يىغلاپ.

كېچە - كۇندۇزلەپ باقسام
شۇ قويلار يەنە ئارۇق.

---

*ئاتىسى تەرىپىدىن بايغا سېتىۋېتىلگەن بىر بالا قۇل دادىسىنى كورگىلى كېلىپ، ئويىگە بېرىپ كېلىشنى سورىغاندا، باي "قۇل - چاكارمۇ ئويىگە بارامدۇ" دەپ جاۋاپ بەرگەن. بۇ قوشاق باينىڭ شۇ جاۋاۋىغا قارىتا توقۇلغان. ئالدىنقى ئىككى مىسراسىنىڭ مەنىسى: سېنىڭ (باينىڭ) بالا - ۋاقىلىرىڭ ئويدە بولغاچقا، ئوزەڭ خاتىرجەم، كوڭلۇڭ توق، مېنى دادام ساڭا سېتىۋەتكەندىن كېيىن، كوڭلى قانچە يېرىمدۇ، سەن بۇنى بىلەمسەن؟!

يىلدىن يىلغا كېيىشىم
پۈتۈمدا شىرى چارۇق.
جاننى قىيناپ ئاغرىيدۇ،
ئوك سالام① دەكى يارۇق.

تورتىنچى ئاي پەسلى بولدۇ،
يەردىن چىققان گەنجەسى.②
قويۇڭنۇ تولا باقىپ،
زۇلۇم تارتقان بەندەسى.
بىر يۇدۇم يىغاچ بەرسەم،
تىللاپ كەتتى يەڭگەسى.

ئويدە يالغۇز ئۇخلاماي،
قاراپ ياتتىم ئاسمانغا.
باي ئايلاسى خوش بولدى،
مېنى باغلاپ ئۇرغانغا.
مېنى چاققان سەن ئايلام،
قارامتۇرلۇق③ئوسمانغا.

چاقىشتۇردۇك ئەرنگگە،
كىرمەستەم مەن گەپىگگە.
تاشنى تاڭغىم كەلمەدى،
گوھەر ئوخشاش تەنىمگە.

---

① سالا — پۈتنىڭ بارماقلىرى.
② گەنجە — يېڭى كوك ئوت.
③ قارامتۇر — قارا كوڭۇل،زالىم، قارام.

خۇدا ئوزى گۇۋادۇر،
سىنىڭ بۇزۇق پەيلىڭگە.

تورۇۋالدى قويلارنى،
قوزلارى ياتىۋالىپ.
جانىمغا بالا بولدۇ،
بىر قويى ئولۇپ قالىپ.
قويۇنۇ باقتۇسۇنلا
پۇلۇغا ساتىۋالىپ.

مەنى هايداپ چىقاردى،
ئىزىمغا ئادەم سالىپ.
ئاراڭلاردا مەن قالىپ،
جانىم كەتتى قىينالىپ.
بەش يىل باقتىم قويۇڭنۇ،
ياندىم قۇرۇق قول قالىپ.

هايدىسامما ماڭمايدۇ.
زالىم باينىڭ كالاسى.
كوز ئۇچۇڭنۇ سالىپ قوي،
بىزمۇ ئادەم بالاسى.
قۇلاغىڭغا كىرمەمدۇ،
مەن يېتىمنىڭ يىغاسى.

چاكارلار چولدە قالدى،
ئىككى مىڭ قوينۇ باقىپ.

كېسەل ئاتام يىغلايدۇ،
ئازۇغى يوق ئاچ ياتىپ.
سالدار قوينى مەن باقاي،
توختى بايغالا قاتىپ.

ئوچاقتا نان كومەي دەپ،
چاناپ قويدۇم پىيازنى.
ھەممەلەسى يەكلەيدۇ،
مەن بىر يېتىم نىيازنى.
خۇدا ئوزى ئەدەپلەر،
شاڭيۇ ئوغلى قوتازنى.

باش ئاقسۇپا① ئىچىدە.
ئۇزۇن ئىسلام باي ئىكەن.
بەش ئوغلىنى ئىچىدە.
كەنجەسى ئالغاي ئىكەن.
بىرەرسىگە نان بەرسە،
ياندۇرۇپ كېتەدىكەن.

تولا ماڭىپ يىرتىلدى،
ئوتۇكۇمنى باشلىغى.
بۇ بايلارغا ئاش بولغان،
ئودەكلەرنىڭ تاشلىغى②

① ئاقسوپا — جاي ئىسمى.

② بۇرۇن بايلار "ئىشتەينى ئاچىدۇ" دەپ دائىم ئودەكنىڭ تاشلىغىنى يەيدىكەن.

بايغا ئىشلەپ ئوتەمدۇ،
يىتىم باللا ياشلىغى.

ئومرۇمگە ئوغا بولدى،
ئىسلام تازنىڭ يايلاغى.
قوساققا سانجىق سالدى،
بەرگەن سوغ سۇ، قايناغى.
تاغ بوپ باستى باشىمدىن،
بەرگەن قوتۇر ئوغلاغى.

چوڭ سوزلەمە ئىسلام تاز،
بىرنى قويسام ياتۇرسەن.
هالالى يوق مالىڭنىڭ،
قايسى كۇنگە قالۇرسەن.
بۇنداق قىلغان ئىشىڭنى
قىيامەتتە تاتۇرسەن.

ئىلە* قىلسا ساقايماي،
ئىشەكلەرنىڭ ياغىرى.
بايلارغا گوش بولادۇ،
جەگرەنلەرنىڭ جىگەرى.
قانچە پىخسىقلىق قىلساڭ،
تۇگەپ كىتەر ئاخىرى.

ئىككى يۇزجىلىك بۇغدايغا
ساۋۇر بۇقانى ئالىپ؛

* ئىلە ــ داۋالاش، سەۋەپ قىلىش.

ئارقاسىدىن ئەرگەشىپ،
ئارقا تاغلارغا بارىپ؛
كېچىلەپ يول ماڭىپتۇ،
بىر ئىزنى ئايلانىپ.

ساۋۇر باينى ئوسمان باي،
دەسسەتىپتۇ تۇزاققا.
ئاش بېرىپتۇ بۇقا دەپ،
تۇغۇلماغان توپاققا.
نەپسى تويماس ساۋۇرباي،
ئىلىنىپتۇ قىلتاققا.

بىر تەڭگىگە سەي ئالدىم،
بەش تەڭگىگە پىنتوزا.
ساڭا نىمە دەز كەتتى،
شاڭيۇ غالچىسى مۇسا.
سەن شاڭيۇڭغا ئىشەنسەڭ،
مەن غېرىپ يىتىم قوزا.

موسا دوغا سەن بولساڭ،
جەگرەن يىگىت مەنكەن.
ئات تەپكەندە هار ئەمەس،
ئېشەك تەپكەن هار ئىكەن.
بۇ ئادەمخور زاماندا،
مەندەك يىتىم خار ئىكەن.

☆ ☆

ھېچنىمە بىلىنمەيدۇ،
ساق تۇرۇدۇ تاشىدا.
غارىپ بولۇپ يىغلادىم،
ئىگىز تاغنى باشىدا.
بىرگادا تاش بارمىدۇ،
ئوگەي ئانام باغرىدا.

ياخشى ئادەم بالاسى،
ھەممە ئىشقا ئىتىملىق①
ماڭا ئەجەپ بىلىندى،
ئاناسى يوق يېتىملىق.
ئەجەپ كۈنۈم توگۈمەي،
يەنە ساتتى بىر يىللىق.

ھەجەپمۇ چىقادىكەن،
قارا گۈلنىڭ رەڭگى.
خاتۇن ئالىپ بەرگەنگە
بۇ ئايلامنىڭ تىرەڭگى ②.
بەرگەن جانىڭنى ئالىپ،
تاشلاۋەتكىن كىنەڭنى③.

① ئىتىملىق — يارامىلىق.

*② تىرەڭگى—كورەڭگى؛ مىننەت، تاپا - تەنە.

③ كىنە — ئوچ، ئاداۋەت، غۇم بۇ ئىككى مىسرادا خۇداغا كىنايە.

ماڭدۇرغالى قويمايدۇ،
كوزلەرىمگە ياش تولۇپ.
ھەمرايىمدىن ئايرىدى،
زالىم سالدار باش بولۇپ.
مەن قالدىم دەرت ــ ئەلەمدە.
يۈرەگىمگە قان تولۇپ.

چوڭ ئاكاما بىچارە،
يىرتىلىپتۇ جۇۋاسى.
ئەجەپمۇ ئۇششۇق ئىكەن،
سالدار باينىڭ بالاسى.
قوشنالارىم ئايتىڭلار،
بارمۇ دەردىم داۋاسى.

دەردىمىزنى جىڭلاساق،
ھەممەڭلاردىن ئاشادۇ.
مەن بۇ يەردە زۇلۇمدا،
بايلار ئويدە ياتادۇ.
مەن خۇداغا يىغلايمەن،
كوزۇمدىن ياش تاشادۇ.

☆ ☆

يۇرتنىڭ خەلقى جەم بولۇپ،
زاھىر موللىنى قويدى.
تومۇر شايىۇ دەستىدىن،
ئورۇق، ئاجىزلار تويدى.

بەگنى كورسە ەوللاممۇ،
ساتىدىكەن ئىمانىنى.
چوڭ موللىسى مېھماندا،
قاراباستى ئىمامنى.

☆ ☆

باي زورلايدۇ نان ياق دەپ،
تاۋى كەتكەن تونۇرغا.
"جىنىنىڭ قەستى شاپتۇلدا"،
مېنى قەستلەپ ئۇپۇرغا.

ئۇستى قارلىق ئىگىز تاغدا
تۇرغانىمنى كوردۇڭلارمۇ.
بىگىم ئاتلىق، مەن پىيادە،
بارغانىمنى كوردۇڭلارمۇ.

☆ ☆

مالىم كوپەيسۇن دىسەڭ،
ئەپەندەگىدىن دۇگا ئال.
مىڭ سەردىنى ئۇتتۇرغان،
ھاشىم شاگىيۇغا ئۇگال.

داۋۇت باي كېتىپ قاپتۇ،
توڭ سويماسىنى غاجاپ.

Altun0q

ھاشىم شاڭيۇ تىللاپتۇ،
تاۋاكاچىنى قاغاپ.

ئۆزىنى بەگ سانايدۇ
چوڭ مەلىدە ئالى① باي.
دۇمبەمنى ياغىر قىلغان
ئاياقتىكى سالى باي.

شۇنچە كالا ئىچىدە،
تاغىل ئۆينىڭ ئىزى زور.
ماڭالمايدۇ ئالچاڭلاپ،
سالى باينىڭ قىزى زور②.

☆ ☆

ئىككى تۇققان يات بولۇپ،
ماڭىپ كەتتى داۋاغا.
شۇ غېرىپ ئاخماق نادان،
قالماغىدى بالاغا.

ئەرزىڭ بولسا بەش پۇللۇق،
قەرز ئېلىپ بار ئون تەڭگە.
سورامايدۇ بولمىسا،
ئۆزەڭ يەيسەن دەرەڭگە.

①ئالى — ئېلى (لوپنۇردا "ئېلى" ئىسمىنى "ئالى" دەپ تەلەپپۇز قىلىدۇ).

② زور — زورىخان.

2

ئىنجۇلارمۇ ①كېلىپتۇ،
قۇرۇلۇشتىن ②ئېرىققا③.
ئۇلارغامۇ چارە يوق،
دۇبەندەكى④ يارلىققا.
ماشەنجاڭنىڭ زورلىغى⑤
بىزنى قويدى خارلىققا.

ھاشارغا ئالىپ كەلدى،
ھوكۇمەتنى يارلىغى.
بىزگە غەم، زۇلۇم بولدى،
ماشەنجاڭنىڭ بارلىغى.
كۈن ئالماققا تەس بولدى،
بۇ زاماننىڭ تارلىغى.

ئالتە شوئار خېتى بار،
ھوكۇمەتنى يوللۇرۇ.
شەنجاڭ ئاتا قويۇپ بەر،

① ئىنجۇ — ئىنژېنېر.
② قۇرۇلۇش — شىڭ دەۋرىدىكى قۇرۇلۇش نازارىتى.
③ ئېرىققا — ئېرىق-ئۆستەڭ چېپىشقا دىگەن مەنىدە.
④ دۇبەن — شىڭ دۇبەن، يەنى شىڭ شىسەي.
⑤ ماشەنجاڭ — 1941 - 1942 - يىللىرى لوپنۇرغا ھاكىم بولغان ماۋۇت ئېلاجى.

ئالتىنچى ئاي ئونلۇرۇ.
ھاشاچىلار يىغلايدۇ،
مەيدىسىدە قوللۇرۇ①.

مۇرەنگە② ھاشار چىقىپ،
ماڭا بولغان بۇ ئولۇم.
ئىزىمغا ئادەم بەرسەم،
قولۇمدا بولسا پۇلۇم.
مەن ئەمدى قانداق قىلاي
باشىمغا كەلدى زۇلۇم.

باشتىنلا سۇ كەلمەگەچ،
دەريالار قاپتۇ قۇرۇق.
ئەسەنگە كوكلەيدۇ،
بۇ يىلقى سالغان ئۇرۇق.
ماڭا نىمە چارە بار،
بەگلەردىن كەلگەن بۇيرۇق.

بۇندا قىمار بولماس ئىدى،
ماڭا كەلگەن ئىرادە.

①ئوما ۋاقتى بولۇپ قىلىپ، پۇتۇن ھاشاچىلار بۇغدايلىرىنى ئورۇۋېلىپ كېلىشكە قەرەللىك رۇخسەت قىلىشىنى يىغلاپ تۇرۇپ ئىلتىجا قىلغان.

②مۇرەن—جاي ئىسمى (بۇ، موڭغۇلچە سوز بولۇپ، مەنىسى: ئېقىن، دەريا). 1942 - يىلى لوپنۇر، چارقىلىق، كورلا ۋە قارا شەھەرلەردىن ئون مىڭ كىشىلىك ھاشارچى كونا چارقىلىق يولىغا ئىشلەشكە مەجبۇرىي ھەيدىلىپ كېلىنگەن.

ئىشەگىم ئولۇپ قالىپ،
چولدە قالدىم پىيادە.
ئىزلەپ ھېچ تاپالمادىم،
قېرىنداشلارىم نەدە.

ماشىنامۇ تۇگۇمەيدۇ،
بۇ مۇرەننىڭ سايلارى.
قۇملار قىزىپ چوغ بولدى،
يازنىڭ تومۇز ئايلارى.
بىزگە بۇ ھاشار سالغان،
يۇرتنىڭ زالىم بايلارى.

ئون بىرىنچى ئاينى ئونۇ،
پىلان تۈزۈپ قۇرۇلغان.
تىكەنلىكنىڭ بېرىسى،
يۇلۇشەنگە بۇيرۇلغان.
ئوسمان چوجاڭ باش بولۇپ،
ئاراقۇمغا ① گۇڭ قىلغان②.

ئوسمان چۇجاڭ باش بولۇپ.
گۇڭ قىلىپ ئاراقۇمغا؛

① ئاراقۇم — جاي ئىسمى.

② گۇڭ — فەنگۇڭ (قايتا ئىشلەش)؛ يول قۇرۇلۇش پىلانى بويىچە پۈتكەن بولسىمۇ، تەلەپكە لايىق ئەمەس، دەپ پۈتۈپ بولغان يولنى ئورنىنى بىكار قىلىپ، باشقىدىن ئىشلەتكەن. بۇ مىسرا شۇنىڭغا قارىتىلغان.

هاشارچىلار يىغلايدۇ،
چىدىماستىن زۇلۇمغا.
بۇ چامنى پۈتكۈزەيلى،
ئاز قالدى تىرىلغۇغا.

× ×

ماڭساما يىتەلمەيمەن،
مۈرەن دىگەن يىرىگە.
ئارتسام كوتىرەلمىدى،
ئون بىر كوينى بىلىمگە①.
تاغلار ئۇنۇپ توسسىكەن،
بۇ مۈرەننىڭ شەرىگە.

توخسۇندىن سەپەر سالىپ②،
ماڭغان يۇرتۇم ئۇرۇمچى.

① هاشاچىلاردىن بىرسى بىر ئىشەكنى شۇ ۋاقىتىنىڭ پۇلىدا 11 كويغا كىراغا ئىلىپ مىنگەن. لىكىن ئىشەك يىرىم يولغا كەلمەيلا ئادەمنى كوتىرەلمەي يىتىۋالغان... ”كوتىرەلمەي 11 كوينى بىلىمگە“ دىگەن مىسرا ئەنە شۇنىڭغا قارىتىلغان.

② ئەنگلىيىلىك دوكتۇر ئاۋرىل ستەيىن 1930 - يىللاردا لوپنۇردا ئارخىولوگىك تەكشۇرۇش قىلىپ قايتىشىدا بىر - نەچچە ئادەمنى ئۇرۇمچىگە توگە هەيدەش - يىتىلەشكە كىراكەشلىككە ياللىغان. يۇقارقى بىر كۇبلىت قوشاقنى ياللانغۇچىلارنىڭ بىرى سالتاك قاسىم (سالتاك قاسىم دىگەن كىشى توقىغان تو - قۇغان قوشاقلار كوپ بولۇپ، هازىرچە قولىمىزغا چۇشكىنى

AltunOq

دۇربۇن بىلەن قارسام،
يارىم شۇندا كورۇندى.
كورمەسەم چىدالمايمەن،
كورۇپ كوڭلۇم سۇيۇندى.

يۇقارقى بىر كۇبلىت). ئاۋرىل ستەيىن ئۇيغۇر تىلىدا راۋان سوزلىگەچكە، لوپنۇر خەلقى ئۇنى «ئايدىن تورە» دەپ ئاتىغان.

هازا ـ ماتەم قوشاقلىرى

تووەندىكى ئون كۇبلىت قوشاق دەسلەپكى توقۇلۇشىدا 3،2 كۇبلىت بولغان بولسىمۇ، كېيىنكى كىشىلەر شۇ خىلدىكى هازا ـ ماتەم قوشاقلىرىنى توقۇغاندا، ئۆزىنىڭكىنى بۇرۇنقىسىغا ئۇلاپ توقۇپ ۋە راۋاجلاندۇرۇپ، بىر ئومۇرتقىلىق بىر پۈتۈن شېئىرىي گەۋدىنى شەكىللەندۈرگەن.

— رەتلىگۈچىدىن

بىر يىل بولدى كەلمەدىڭ ئانا يېنىپ،
كېچە ـ كۈندۈز يىغلايدۇ غېرىپ بالاڭ.
سېنى يالغۇز قالدى دەپ كەلدىم يوقلاپ،
جانىم ئانا غېرىپ هالىمغا قاراڭ.

چىرايىمغا قاراپ باقىڭ ئويغۇنۇپ،
كېچە ـ كۈندۈز يۈرۈيمەن تولغۇنۇپ.
بۇ دۇنيادا يېتەردىم يوق هالىمغا،
تۆگەپ كەتتىم هېلىدەك قورۇلۇپ.

جانىم ئانا ئورنۇڭدىن قوپقان بولساڭ،
چىرايىمغا بىر قاراپ باققان بولساڭ.

غېرىپ كوڭلۇم ئاچىلىپ كۈلۈپ كەتسە،
دەرۋازاڭدىن بىر قاراپ يانغان بولساڭ.

جانىم ئانا بۇ دۇنيادا مەن غېرىپ،
يىگىرمە ئالتە ياشىمدا سەندىن ئايرىلىپ.
خىيال بىلەن يىلى ئۆتتى ئۆمرۈمنىڭ،
يولدا قالغان سامان ئوخشاش سارغىيىپ.

يىغلىما دەپ تەسەللى بەردىلەر ماڭا،
يۈرەك - باغرىم چىداماي دەيدىكەن ساڭا.
مەن يىغلىماي كىم يىغلىسۇن جان ئانا،
يېتىم بولۇپ بېشىم ئۇچۇق قالدى مانا.

ئانا كەتتىڭ قارىماي مەن يېتىمگە،
خۇدايىتالا يەتكۈزگەي نىيىتىمگە.
بىلدىم ئەمدى كۈن چۈشكەندە بېشىمغا،
سەن ھاياتتا يەتمەيتىمەن قەدرىڭگە.

دولتىڭدىن ئايرىلدى ئەزىز بالاڭ،
كېچە - كۈندۈز خىيالدا بولدۇم ساراڭ.
بەرگەن سۈتۈڭ ھەققى قالدى بوينۇمدا،
ئۆلۈمىڭنى ئۈزىتالماي ئاجىز بالاڭ.

تاشتىن قاتتىق كەلدى ماڭا كەمبەغەللىك،
ئانا تاپالمادىم ساڭا بىر كېپەنلىك.
ئارزۇلىغان يەرلىگىڭدە ياتالمادىڭ،
ياتقان يېرىڭ بولدى ئاخىر شۇ تىكەنلىك.

تىكەنلىككە تىكەن دەسسەپ يالاڭ كەلدىم،
ھەمرايىم يوق غېرىپ يالغۇز يىغلاپ كەلدىم.
بىر يىل بولدى سەن بۇ ياقتا ياتقىلى،
غېرىپ كۆڭلۈم بىلەن سېنى يوقلاپ كەلدىم.

كەتكەن ئىكەن ئاتام مېنى ساڭا تاشلاپ،
جانىم ئانا كەتتىڭ مېنى كىمگە تاشلاپ.
بۇ دۇنيادا ئۆتەرمەنمۇ غېرىپ بولۇپ،
يېتىملىكتە كۆڭلۈم كۆلمەي يىغلاپ-قاخشاپ.

☆ ☆

دەرت بىلەن ئۆلۈپ كەتتىڭ جانىم ئانا.
سەن كېتىپ ئالتە بالاڭ نەدە قالا.
بالا تۇغۇپ دولتىنى كورمەدىڭ،
قادىر خۇدا جايىڭنى جەننەت قىلا.

قادىر خۇدا جايىڭنى جەننەت قىلا،
بىز يېتىمنى قايسى كۈن-كويغا سالا.
بىز يېتىمنىڭ تىلەگىنى قوبۇل قىلسا،
بېھىشتىكى ھورلەرگە ھەمرا قىلا.

يېتىملىكتە بېشىمىز ئەجەپ قاتتى،
بارچە دەرتنى مېھرىبان ئانام تارتتى.
ئالتە يېتىم قوزىسىنى باققىلى،
چاكارلىققا ئۆزىنى بايغا ساتتى.

دەردى يوق ئويناىدىكەن بىلىق سۇدا،
باللارغا تۇبرۇك ئىكەن ئاتا ـ ئانا.
خەق قولىدا يۇرۇيدىمىز سوقۇلۇپ،
خۇدايىمغا نىمە قىلدۇق ئالتە بالا!

☆ ☆

قوينۇڭنو ئاچ، يېنىڭدا ياتادىمەن،
ئەرگە تەگمەي بالامنى باقادىمەن.
خىيال قىلسام بۇ دەرتكە نىمە چارە،
ناخشا ئايتىپ كوڭلۇمنى ئاچادىمەن.*

☆ ☆

قىلۇدىن شامال كەلسە،
مەن ئانامنى سورايمەن.
كەلۇرمۇ دەپ ئانامنى،
يولغا چىقىپ قارايمەن.

يىغلادىم مەن يىغلادىم،
قارا كوزۇم تولغىچە.
نىمىشقىمۇ تۇققانسەن،
يېتىملىككە قويغىچە.

* يۇقۇرقى بىر كۇبلىت قوشاقنى يولدىشى ئولۇپ كېتىپ، بىر بالا بىلەن تۇل قالغان ياش بىر ئايال ئوزىنىڭ يولدىشىغا سېغىنىپ ۋە سادىقلىقىنى بىلدۇرۇپ توقىغان.

AltunOq

مەن ئەمدى قانداق چىداي،
يانىڭىزغا بارغىچە.
جۇپتۇگارىم تىللىما،
ئازار كەلدى كوڭلۇمگە.

ئانامنى دەپ يىغلايمەن،
يىغام تولا ئىچىدە.
مەن ئانامدىن ئايرىلىپ،
راھىتىم يوق ئويۇمدە.

يازغى بۇغداي مايسا بولدى،
كۇزگى بۇغداي نەدە بار؟
جان چىقار ھالەتكە يەتتى،
جان ئانا سەن نەدە بار؟!

ئاتام ئوگەي، ئانام ئوگەي،
بالام دىمەيدۇلا مېنى.
شۇ كۇندە ئولۇپ كەتسەم؛
يامان دىمەيدۇلا مېنى.

مۇھەببەت قوشاقلىرى

1

مېڭىپ ـ مېڭىپ يېتەلمەدىم تارىمغا،
قانداق چىداي قىزىلگۈلدەك يارىمغا.
كېچىلەردە ئويقۇ كەلمەس كوزۇمگە،
قىزىلگۈلۈم سەن يەتكەندە يادىمغا.

ئىست ئۆمرۈم ئۆتۈپ كەتتى تارىم، دەپ،
كۆندە ـ كۆندە نالە قىلىپ يارىم، دەپ.
مېنىڭ بىلەن بولسا ئوينار خىيالىڭ،
ئەزان چىللاپ ئات قويغىن خان ئايىم، دەپ.

ئاي گۈلۈمنىڭ بويى زىلۋا، مەجنۇن تالدەك،
گەپ ـ سوزلىرى شېكەر بىلەن ناۋاتتەك.
بۇ مەلدە ئوخشىمايدۇ ھېچكىمگە،
كۆيىقاپتا تۇغۇلغان پەرىزاتتەك.

كېتەدىمەن ئايگۈلۈمنىڭ قاشىغا،
ئاپتاپ چاقسا سايە بولاي باشىغا.

بولاي دەيمەن ئايگۈلۈمنىڭ ياغلىقى،
دەرت ـ پىراقتا كوزدىن ئاققان ياشىغا.

ھەسرىتىمنى ئېيتاي دەيمەن ئۆزۈڭگە،
تىل تەگمەسۇن قاشىڭ بىلەن كوزۈڭگە.
قىزىلگۈلۈم ئوخشىمايسەن ھېچكىمگە،
مەن ئوخشاتتىم سېنى پەرى ـ ھور گۈلگە.

دەردىڭىزدە يۈرەگىم بولدى پارە،
تورغاي خانىم كويۈككە نىمە چارە.
بىر سېنى دەپ مۇڭ توشتى يۈرەگىمگە،
مەھەللەڭدە باشىمغا بولغىن سايە.

قاچانغىچە يۈرسەن سايە بولۇپ،
ئۇخلاپ قالسام چۈشۈمدە پەيدا بولۇپ.
بۇ كەمگىچە مەن سەنى بىلمەپتىمەن،
سېنىڭ ئۆزۈڭ ھور قىزلاردىن تۇغۇلۇپ.

ئاتا ـ ئاناڭ ھور قىزلارنىڭ ئۇرۇغى،
سېنى كورمەي كىمنىڭ كېلۇر ئۇيقۇسى.
بۇ قوشۇقنى سىز يارىمغا چىقاردىم،
بىلىپ قالغىن يەتتىنچى ئاينىڭ ئوتتۇزى.

چىشىڭنىڭ ئاقلىغى دۇرى ـ دارادۇر،
لىۋىڭنىڭ تاتلىغى تىلىنى يارادۇر.
قاشلىرىڭ قازى بولۇپ يۈرتنى سورادۇر،
كىرپىگىڭ جادۇ بولۇپ جاننى ئالادۇر.

چىراق ئوخشاش يۈرۈيدىكەن تەن - بويۇڭ،
ياراشىپتۇ تۇرقادىن كەيگەن تونۇڭ.
چاكار قىلىپ خىزمەتكە ئالار بولساڭ،
ئۆلگۈچەمدە توشۇيمەن ئوتۇن سۇيۇڭ.

تولۇن ئايغا ئوخشايدىكەن چىرايىڭ،
نېمە ئىكەن مەن بىلمەيمەن خىيالىڭ.
بۇ ئالەمدە ئەرزىمنى سورامايدۇ،
قىيامەتكە باقى قالسۇن داۋايىم.

كۆلۈشلىرىڭ بۇلبۇل ئوخشاش قاقاقلاپ،
يۈرۈگۈمنى ھەجەپ سىقتى قاماقلاپ.
باغرىڭ تاشمۇ، سەن يۈرۈيسەن قاراماي،
قىزىلگۈلۈم يۈرۈيمەن سېنى ساقلاپ.

قارغا بولۇپ ئىشىگىڭدە غاقتاسام،
كېچىلەردە مەن ئورنۇمدا ياتماسام.
بۇ يىل مۇندا مېنىڭ ئىشىم تەس بولدى،
ئىزلەپ بارىپ مەن يارىمنى تاپماسام.

ئىزلەپ بارىپ مەن يارىمنى تاپالماي،
سۇلار ئىچىپ كويەك ئوتنى باسالماي،
قايىتار بولدۇم مەن يۇرتۇمغا ئارماندا،
باغرى تاشتىن بىر ئاغىز سوز ئالالماي.

باغدا كاككۇك، ئولكىدە زەينەپ ئۈنۈ،
سېنى كورمەي پاتمايدۇ مېنى كۈنۈ.

بەش يۇرۇشنۇ① ئىزلەپ ھېچ تاپالمادىم،
نەگە كەتتىڭ باغىمنىڭ قىزىلگۈلۇ.

نەگە كەتتىڭ گۈل ئاچىلۇر ۋاقتىدا،
پەرىزاتتەك ئولتۇرارسەن تاختىدا.
مەن دەردىڭنى ئاغالاپ② قوشاي دىسەم،
غارىپلىقتا زىھنىم كەلمەدى ناخشىغا.

ھەسرىتىڭدە يۇرۇيدىمەن يولۇڭدا،
ئارمانىم شۇ كىرىپ ياتسام قوينۇڭغا.
پىلە ئوخشاش بويلۇرۇڭغا ئىرماشىپ،
گىرە سالىپ ياتسام سىنىڭ بوينۇڭغا.

ئۇما قۇشتەك ئىگەم بولماي قاناتىم،
سەھەر تۇرۇپ مەن يولۇڭغا قارادىم.
ئوت-كويۇڭنۇ بىرلەرگە سالىپ قويدۇڭ،
ھەسرىتىڭدە يارىم چەندان يىغلادىم.

زار ئەيلەسەم بىر كىشى ئەيتامۇدۇ؟
مىنىڭ كۆنۈم مۇشۇنداق بولامۇدۇ؟
مەن ئارقاڭدىن نەلىدە يۇرۇيدىمەن،
خىيال قىلغان ماڭا كۈن پاتامۇدۇ.

---

① بەش يۇرۇش — ھەر تەرەپ، تەرەپ - تەرەپ.
② ئاغالاپ — مەدھىيىلەپ، بېغىشلاپ؛ ئىزھارلاپ.

AltunOq

پاتۇرالماي ئۇچىنچى ئاي كۈنۈنۈ،
ئاڭلاتتىڭلار ناۋايىلىنىڭ① ئۈنۈنۈ.
بەت قارالىق دۈشمەنىم تاما قىلىپ،
ھايدىۋەتتى بۇ مەلىدىن گۈلۈمۈ.

چىللاپ باردى خۇدا يۈلۈ مىھمانغا،
تۇتۇۋالدى ئۆيلىرىگە بارغانغا.
تۈتىكىپ② مەن مەلەمگە كىرالمادىم،
ئىگىنىمنى سويۇۋالىپ قالغانغا.

ئىگىنىمنى سويۇۋالىپ قالدىلا،
تۇتۇۋالىپ ئاچچىغىنى ئالدىلا.
قىزىلگۈلۈم سەن كۆڭلۈڭگە ئالماغىن،
گۇناكارلاپ قويلىرىغا سالدىلا.

گۇناكارلاپ سالىپ قويدى قويۇغا،
تۇسادىمەن ئۆتكەندەكى يولۇغا.
تايەك③ ئۆكە قولۇمنۇ يېشىپ قويدۇڭ،
خۇدايىتالا تۇراق④ بولسۇن ئۆمرۈڭگە.

خۇدايىتالا تۇراق بولسۇن ئۆمرۈڭگە،
شۇ دۈشمەندىن ئارالاپ ئالدىڭ مېنى.

---

① ناۋايىل ــ ناۋاچى، نالە قىلغۇچى.
② تۈتىكىپ، ــ نۇمۇس قىلىپ.
③ تايەك ــ ئادەم ئىسمى.
④ تۇراق بولسۇن ــ كېپىل، كاپالەت بولسۇن.

تۇت تامانـدىن قاۋالاپ ئۇرادىلار،
ئەگە چىقىپ تاپىپ ئالۇرمۇ مېنى.

يىغلاپ ياشىم دەريا بولۇپ قۇيۇلۇپ،
بىر كۈن بولماي قىلغان ئىشىڭ تۈيۈلۈپ،
دوڭگە چىقىپ مەلەڭ سايان يىغلادىم،
سەن يار ئۈچۈن گۆھەر كوزۇم قۇيۇلۇپ.

قاغا ئۇچسا قاناتىغا قاراڭلار،
گۈنا قىلسام زەنجىر بىلەن باغلاڭلار.
زىرىككەن بولسا يارىم مېنىڭدىن،
ئىنىسى ـ جىـن يوق باياۋانغا پالاڭلار.

ئاغىزغا سالسا ئېرىمەيدىكەن ناۋات،
يەتتە ئاشىقنىڭ بىرسى شىرىن ـ پەرھات.
قىزىلگۈلۈم بىلەرسەنمۇ سېنى دەپ،
يۈرگىنىمنى چۆل ـ دالادا چېكىپ پەريات.

سۈتكە ئوخشار ھالقا سالغان بىلەگىڭ،
ساپ ئىشقىڭدا كويۇپ پۈتتى يۈرەگىم.
كېچە ـ كۈندۈز نىيەت قىلىپ يۈرۈيمەن،
بىرەر ۋاقلىق ئادا بولار تىلەگىم.

توساي دىسەم توسۇلمىدى شۇ كالا،
كويگۈنۈمنى بىلمەدىڭ باغرى قارا.
ئادەمچىلىك قاتارىغا ئالمادىڭ،
سىناپ باققىن بىزماغۇ گەنجىڭ بالا.

خىيال قىلغىن ئەي يارىم كويۇك يامان،
قاراپ باقىن چىرايىم سېرىق سامان.
ئاناڭچىلىك بىلمەدىڭ سەن ھالىمنى،
ئاچتى غېرىپ كوڭلۇمنى سېنىڭ ئاناڭ.

قاچان چاغدا تۇغۇلغان ئىدىڭ يارىم،
خويما كويەر بۇ مېنىڭ غېرىپ جانىم.
توغرا كەلسە ئادەمنى ساتىپ ئالىش،
ئالۇر ئىدىم نەچچە بولسا باھايىڭ.

قارا كوزۇم ساڭا قاراپ تويماسا،
بىر ياخشىغا بىر ياخشىنى قاتماسا.
ئوت ـ كويۇككە جىگەر باغرىم ئېزىلدى،
ساڭا ئويناپ غېرىپ كوڭلۇم قانماسا.

يۇردۇم ساڭا ئەزىز يۇرەگىم قانماي،
ئاڭلايمۇسەن مەن دەردىمنىلا ئەيتاي.
قارچۇغىدەك قولۇمغا كېلۇر بولساڭ،
يالغۇز جاننى پىلاپ قويۇپلا ئويناي.

مەن يىغلاسام ئاھىم خۇداغا يەتمەي،
بىر يىل بوپتۇ كوڭلۇم سېنىڭدىن كەتمەي.
قىزىلگۇلۇم دەرت كويۇكنى بىلمەسەن،
ئوينايدىمەن ئولگىچە كوكۇل بولمەي.

دەردىڭىزنى، ئويلاسام، بەش يىل تارتتىم،
ئاغرىپ قالىپ مەن ئويۇمدە ئۇزۇن ياتتىم.

يالغۇز ئويۇم ماڭا بىر دوزاق بولدى،
دەرت ـ ھالىمنى بىلسۇن دەپ قوشاق قاتتىم.

كېبىسەل يەپتۇ يۈرەگىمنىڭ ياغىنى،
ئۈزەم باغلاپ بۇ يىكەننىڭ باغىنى،
ئۈزەم يالغۇز كول بويىدا ئولتۇرۇپ،
بالىق يىسەم يارغا قويدۇم ياغىنى.

دەمەتلىكتە كوزۇم ئويناپ ياغلىققا،
تىۋىپ بولماي ئىچىمدىكى ئاغرىققا.
ئاداش دىگەن شۇنداق تاتلىق ئوخشايدۇ،
ھەر ئاخشىمى بارىمەن شۇ تاللىققا.

جاڭگاللىقتا تۇتۇپ ئالدىم توشقاننى،
كىم ئايرىيدۇ خۇدا ئۈزى قوشقاننى.
قىزىلگۇلۇم سەنمۇ مەندەك مەخلۇققۇ،
قىيناۋەرمە بۇ پاناسىز ياش جاننى.

سىنىڭ ئۈچۈن قىينالدى ئەزىز جانىم،
تۈن كېچەنى يارۇتقان شۋى* يارىم.
بۇ ئالەمدە باشقىغا كۈن چۈشمەيدۇ،
ئۇ ئالەمدە ھور قىزلار بەرسۇن جايىڭ.

ھەسرىتىڭدە يۇرۇيدىمەن يولۇڭدا.
سەن يۇرۇيسەن مەندىن قېچىپ بولۇڭدا.

* شىۋى ـــ شىۋىقەدىر.

ئاخشاملاردا شوخ بۇلبۇلدەك ئۈن ئاڭلاپ،
خىيال قىلىپ ياتالمايمەن ئورنۇمدا.

ئۈزۈلمەيدۇ خۇدايىمنىڭ تاناسى،
خىيال قىلدىڭ سەن دىگەن كىم بالاسى؟
يېڭىدىن بىر قارچۇغىنى قوشلاپسەن،
شۇ بولدىمۇ كويىگۈنۈمنىڭ داۋاسى!

شۇنچە يىلدىن يۈرۈپتىمەن ئاھ تارتىپ،
دەردىڭ بىلەن ياشىم دەريادەك ئاقىپ.
ئاراڭىزغا تىكەن بولۇپ ئۈندۈممۇ،
قايتىپ كېتەيمەن مەلەمگە تېز يانىپ.

شۇنچە يىلدىن مەن ئولاشماي تۇرنىغا،
يۈرگەن ئىدىم دەرت-پىراقتا مۇپتىلا.
قىسمىتىمدە ياردىن تەلەي يوق ئىكەن،
كۈندە-كۈندە يىغلاپ ئۆتەي خۇداغا.

بىلمەي تۇرۇپ چاقاغۇننى يەپتىمەن،
قاغۇن بەرسەڭ كوڭۇل بەردى دەپتىمەن.
قانداق بىلەي سىنىڭ ئالا باغرىڭنى،
نادانلىقتىن ئاخماق بولۇپ كەپتىمەن.

دەرت-ئەلەمدە ئايلىنىپ مىنىڭ باشىم،
دەريا بولۇپ كوزۇمدىن ئاقتى ياشىم.
قاچاندىنەي ئىچىڭدە تۇرۇپ قالغان،
يۈرىگىڭدە ئېرىمەس قارا تاشىڭ.

AltunOq

قارا تاشلىق بۇرۇندىلا بار ئىكەن،
سىنىڭ كوڭلۇڭ بىر ماڭىلا تار ئىكەن.
مەن دەردىمنى ئېيتادىمەن ئۇزەڭگە،
قارا باتۇر ئەمدى ساڭا يار ئىكەن.

يۇرەلمەيسەن ئەمدى سەن ئاخماق قىلىپ.
يۇرۇيدىمەن با خىيالىڭنى بىلىپ.
ئەي بەدگۇيا، باشتا قىلغان ۋەدەڭدىن
كەتتى گوشۇم ئۇستىخانىمدىن سىزىپ.

ئارقا كولدە ئويناپدىكەن ئودەكلەر،
سىنىڭ بىلەن گەپلىك ئىكەن گۇدەكلەر.
ھەجەپ ماڭا ئەلەم قىلدىڭ قارا كوز،
يارا بولدى ھەسرىتىڭدە يۇرەكلەر.

ئۇچالسام قونار ئىدىم تېرەككە،
يىغلايدىمەن يارا بولغان يۇرەككە.
ئەي باغرى تاش يۇزمىڭ ئاداش تۇتساڭمۇ،
كەلمەيدىكەن ماڭا ئوخشاش كېرەككە.

يارىمىزنىڭ مىڭەنى تورۇق قاشقا،
بۇ خېنىمنىڭ كوڭلىدە يارى باشقا.
دوست ـ يارانلار، دەرت كوردۇم ۋاپاسىزدىن،
ئۇرالمايمەن گوھەرنى ئەمدى تاشقا.

كوزۇم چۈشتى كولدىكى ئودەكلەرگە،
ياز بولۇپتۇ، پەردە تارت روجەكلەرگە،

يار ـ يار دېگەن بەدگۈيا شۇنداق بولسا،
گەپ قىلماسمەن ئەمدى ھېچ گۈدەكلەرگە.

تولا ماڭىپ قاپىرىپ كەتتى پۇتۇم،
زېرىكمەيمەن تۇغۇلۇپ ئۇسكەن يۇرتۇم،
سەن يادىمغا يەتكەندە جانالىغىم،
لاچىن بولۇپ قانات تاقاپلا ئۇچتۇم.

تىل تورغۇيۇم ئۇنامايسەن سويگەلى،
ھىساپ قىلسام بىر يىل بوپتۇ كويگەلى.
ئاستا ئولتۇرۇپ ئۇزۇڭنى خىيال قىلسام،
بولمايدىكەن سىزدىن كوڭۇل بولگەلى.

غېرىپلىقتا بۇلبۇلۇم يوق سايراشقا،
قاخشال ئوتۇن ئوبدان ئىكەن قالاشقا.
شۇ خۇدانىڭ ئىرادە ـ تەقدىرىدىن،
سەن يارنى دەپ كېلىپ قالدۇق قايلاشقا*.

سەن يارنى دەپ كەلدىم قاتتىق سوغاقتا،
ئويگە كىرسەم ئوتۇن كويەر ئوچاقتا.
تىل تورغۇيۇم مۇبارەك قولۇڭ بىلەن
بەرگەن چاينىڭ تەمى قاپتۇ تاماقتا.

كويگەن جانلار كوھەرلەرگە ئوخشاماس،
مېنىڭ كوڭلۇم بولەك يەردە توختىماماس،

* قايلاش ــ جاي ئىسمى.

يىلىڭ ئادەمنىڭ قاتارىدا تۇرغۇزسام،
قىزىلگۈلۈم، ھېچكىم ساڭا ئوخشىماس.

ئويناماقتا مەن بېلىمنى باغلاسام،
سەن يارىمنى خىيالىمنى چاغلاسام،
بۇ بىچارە غېرىپ كوڭلۈم ئاچىلماس،
سەن يارىمنى ئۆز قولۇمغا ئالماسام.

ئىككى ئويناش بىر-بىرىنى چاغلاسا،
بىر-بىرىنى دەرت-ئەلەمگە قويماسا.
قىزىلگۈلۈم، سەندىن كوڭلۈم كەتمەدى،
قانداق چىداي ئەشمە* قولۇڭ ئاغرىسا.

•

كوپ ئاغرىيدۇ ھور قىزلارنىڭ قوللارى،
ئەۋرىشىندەك ئىرغا نادۇ بەللەرى.
تا ئۆلگىچە سەن بىلەنلا ئوتۇمەن،
يۈرەگىمگە ئوتنى سالغان ئوزلەرى.

بەندىلەرنى ئوخشاش قىلماي خۇدايىم،
ھەر كېچەسى سىزنى چۈشەپ ھەمرايىم،
قىزىلگۈلۈم، ئوتۇڭدا تىرىك ئولسەم،
ئاخىرەتتە بولۇر ساڭا داۋايىم.

ئاخىرەتتە داۋايىم بولۇر ساڭا،
راست گەپىڭنى ئايتىپ باققىن سەن ماڭا.

* ئەشمە — نازۇك، يۇمران.

ھەر كىچەسى كورگۈنۈمدە چۈشۈمدە،
ئوڭۇمدىمۇ كىرسەم ئىدىم قوينۇڭغا.

ئوڭۇمدىمۇ كىرسەم ئىدىم قوينۇڭغا،
يورگۈل① بولۇپ گىرە سالاي بويۇڭغا.
گۈل ھەمرايىم بەختىڭ شۇنداق ئوڭ ئىكەن،
ياش تىلەيمەن كورۈدىغان ئومرۇڭغا.

ياش تىلەيمەن ئومرۇڭغا خۇدايىمدىن،
كويگەنلىگىم بىلىنۇر چىرايىمدىن.
چۈشتە كويگەن كويۈكنى يامان دەيدۇ،
كوڭلى بارمۇ سوراڭلار گۈل ئايىمدىن.

كوڭلى بارمۇ گۈل ئايىمدىن سوراڭلار،
يالغۇز يەردە ئۇچراشىپ تۇرۇڭلار.
سولاشماي مەن غېرىپ كوڭلۇم ئاچىلماي،
رەھىم قىلىپ كوز يۇگۇرتۇپ قويۇڭلار.

قاچىنىپ كېتىپ توختامايدۇ ئىلقىسى،
شامال ئەمەس مەن غېرىپنىڭ يىغىسى.
يۇرۇگۇمگە ئوتنى سالىپ كويدۇرگەن،
چادادىكى② باي خېنىمنىڭ سىڭلىسى.

پادا باقسام ئوز قويىدۇر دىدىڭمۇ،
قوينى ساتسام ئوز پۇلىدۇر دىدىڭمۇ.

① يورگۈل — يوگۇمەچ.
② چادا — جاي ئىسمى.

مېنىڭ چاكار، قۇللۇغۇمنى بىلەمسەن،
تىكەنلىكنىڭ چوڭ بايىكەن دىدىگىمۇ.

تەڭ كەلمەيمەن باي قىزىغا، پۇلۇم يوق،
ساتاي دىسەم ساتا-ساتقۇ قويۇم يوق.
مەن ئاچاڭنىڭ ساتىپ ئالغان قۇلى مەن،
جايىم جاڭگال، ياتاي دىسەم ئۆيۈم يوق.

خېنىم مەنمۇ تېپىپ ئوينىاي خىلىمنى،
سىز جاننى دەپ قىيىناماي ئۆز جېنىمنى.
سىزدىن ۋاپا كېلەر ئەمەس ئويلاسام،
ھىلىتىنلا يارا قىلدىڭ دىلىمنى.

تار بويۇڭغا يورگۇلۇپ تورقا① پىلا②،
ماڭا تۇزاق قۇرۇپسەن قىلىپ ھىلا.
تېپىپ ئوينىاي ئۆز دەمەتلىك — خىلىمنى،
سەن تەرەپكە كەلمەيمەن ئىللا-بىللا.

ئىشىگىدىن مىنىپ ئۆتتۈم كالامنى،
قارىماسقا ئايىرتۇەتتىم ئارامنى.
كوڭۇل بىلمەس ئالا باغىر خانلارغا،
ئەمدى زادى كورسەتمەيمەن قارامنى.

ماڭا ئويناپ سەنمۇ قالما پۇشماندىغا،
چاكار قاچان تەڭ بولغان بار باي، خانغا.

① تورقا — چىگىنىڭ بىر خىلى.
② پىلا — پىلە.

AltunOq

ئويناي دىسەم ئادەم تولا ھەر يەردە،
ئوز يۇرتۇمدا دىلىم ئويىنار تۇققانىغا.

مەنمۇ كورەي ئويناپ باقتىن بولەككە،
دىگەن بىلەن چىدىمايسەن كويۇككە.
باينىڭ قىزى تولا ئىچىك ئاغرىپتۇ،
كېتەر ۋاختا ئۇلگۇرمىگەن كۇمەچكە.

☆ ☆

باراي دىسەم بۇ يوللارنىڭ يىراغى،
قارا ساچىڭ ناما*يەرنىڭ قىياغى.
يالغۇز ئويدە قانداق كەلدى تۇرغۇڭمۇ،
ئاق مەلىكەم مەلەمىزنىڭ چىراغى.

ئارمان بىلەن كۇنۇم ئوتتى تارىم دەپ،
جاڭگاللاردا قوشۇق توقۇپ يارىم دەپ.
دىل خۇمارىم، سېنى ئىككى ئالەملىك
ئومۇرلۇكۇم، ھەمرالىغىم، باغرىم دەپ.

سۇلار كەلسە بالىق ئورلەيدۇ باشقا،
ھەجەپ كويدۇم گۇل ئايىم قەلەمقاشقا.
مەن بارماسام كېلىپ قوياي دىمەيدۇ،
يەنە يارى بارمىكىن مەندىن باشقا.

---

* ناما ـــ نەم، زەي.

كېچە ـ كۈندۈز باسىدۇ مېنى خىيال،
مەن يارىمنى كورۇشكە ئىزلەپ ئامال.
قىزىلگۈلۈم كويگەنىمنى بىلەمدۇ،
كۈندە بارىپ توكسەم دەيمەن دەردۇ ـ هال.

چارا① دىگەن تايىز كولنىڭ② ئاياغى،
تىزغا كېلەر ئوتلاغىنىڭ قىياغى.
كېلىپ تەككەن يۇرۇگۇمگە ئوق بولۇپ،
هەر قاراشتا شول يارىمنىڭ قاراغى③.

چارا دىگەن تايىز كولنىڭ ئاياغى،
يولەك بولار مۇساپىرنىڭ تاياغى④
سۇ، كوللەرنى كېچىپ يېتىپ بارغىچە،
چۈشۈپ قالار كەيگەن چورۇق ـ ئاياغى.

مىنسەڭ ئويناپ ماڭىدۇ تورۇق ئاتىڭ،
بىز تەرەپكە كەلمەمدۇ يارىم خاتىڭ.
سەندىن تولا ئەندىش ـ گۇمان قىلمايمەن،
ماڭا مەلۇم سىنىڭ ئۇرۇق ـ جاماتىڭ.

ئوتۇڭ يالجىپ كويدۇرىدۇ يۇرەكنى،
كويگەن يۇرەك بىر تۇتمادى بىلەكنى.
رەهىم قىلسا خۇدا مەندەك غارىپقا،
يېقىن قىلار يىراقتىكى تىلەكنى.

---

① ② جاي ئىسىملىرى
③ قاراق—كوزنىڭ قارىچۇغى.
④ تاياق—قويچى تايىغى؛ هاسا.

ھەپتە دىگەن ھەجەپ ئۇزۇن—يەتتە كۈن،
جۇدالىقتا كۈندۈزۈممۇ قارا تۈن.
ئەي يارانلار دەپ قويۇڭلار يارىمغا،
كەلمەدى دەپ مەندىن ئاغرىپ يۈرمەسۇن.

كۈندە-كۈندە باراي دەيمەن چاراغا،
سەنمۇ تەشنا گۈل ئايىمدەك ھەمراغا.
قانداق قىلاي يول بەرمىسە خۇدايىم،
بىتەلەي بوپ تۇغۇلۇپتۇق دۇنياغا.

تاجى بولۇپ باشىڭىزغا قادالاي،
ياقىن كەلگىن بويۇڭغا گىرە سالاي.
ئۆتۈك چۈشۈپ يۈرەگىم كاۋاپ بولدى،
قىزىلگۈلۈم، ئەمدى مەن قانداق قىلاي.

كىرەيمىكىن تاھىردەك ساندۇق چاپىپ،
كوز ياشىم دەرياسىدا ساڭا ئاقىپ.
قىزىلگۈلۈم، خىيالىڭنى بىلمەيمەن،
بارار ئىدىم يۈرۈر جايىڭنى تاپىپ.

ئۆتەرمەن دەپ بىر ئارىقتىن ئالتادىم*،
غۇنچە بوينى بىر گىرەلەپ باقمادىم.
كۈندە تۈرۈپ قەرەلىنى سوراغلاپ،
بەرگەن ۋەدە سوزلەرىنى يادلادىم.

* ئالتادىم—ئاتلىدىم.

ئۆرما ئۆرسام سەن كەينىمدە قوي ئۈنچە،
مېنىڭ يارىم ئۇ مەلەدە بەك نوچە.
ئەل ئىچىدە تاللاپ تۇرۇپ ئات قويدۇم،
يارىشامدۇ قويغان ئىسمىم "گۈل غۇنچە"

ئېچىلىپتۇ قىزىلگۈلنىڭ غۇنچىسى،
چىشلىرىڭىز دۇپپاڭىزنىڭ ئۈنچىسى.
بارسام يارىم سىزگە بالا بولۇرمۇ،
يامان ئىكەن ئاناڭىزنىڭ كۈنچىسى.

گۈل غۇنچە دەپ نامىڭىزنى ماختاسام،
شۇ بارغانچە مەلىڭىزدىن يانماسام.
باشىم كۆككە تاقاشادۇ گۈل ئايىم،
بارغانلاردىن بىرەر خەۋەر ئاڭلاسام.

سىزدەك بىر گۈل بۇ زېمىندە تۇغۇلماس،
تۇغۇلسىمۇ ماڭا سىزدەك تۇيۇلماس.
بىر يىل بولدى سىز گۈلۈمنى كۆرمەدىم،
شۇندىن بېرى مېنىڭ كۆڭلۈم ئاچىلماس.

ئۆتۈپ بارىپ چىرايىڭغا قاراسام،
قانداق چىداي ھەمرايىمدىن ئايرىلسام.
پۈتكەن ئىكەن پېشانەمگە خۇدايىم،
بولمايدىكەن باي قويىنى باقمىسام.

تىل تۇرغۇيۇم تىل تەگمەسۇن بويۇڭغا،
قولۇم يەتسە گىرە سالسام بويىنۇڭغا.

دىل خۇمارىم ئوتتۇڭدا ئېرىپ كەتمەي،
كېلىپ مېنى سىلىۋالغىن قوينۇڭغا.

سېنىڭ ئۈچۈن ئىشلەيدىمەن قۇل بولۇپ،
ھەركىم ئوينار ئۆز يارىنى چىڭ تۇتۇپ.
ئاللا ئىگەم ساڭىلا نەزەر سالغان،
ئاناڭىزدىن تولۇن ئايدەك تۇغۇلۇپ.

چولپان بولۇپ تۈن كېچەنى يورۇتۇپ،
نازىلىسەن* ھورلىقادەك تولغۇنۇپ.
دوڭگە چىقىپ قۇلاق سېلىپ ئاڭلايمەن،
تاڭ سەھەردە سايرىساڭ بۇلبۇل بولۇپ.

ھوركەي چىقتى، ئاي نىمىشقا پاتمايدۇ،
چولپان تۇغدى، تاڭ نىمىشقا ئاتمايدۇ.
قىزىلگۈلۈم، بىلىسەڭ بەختىم قارىكەن،
ئىگەم ماڭا ئوڭ كوزىدە باقمايدۇ.

قۇملار توسۇپ كورۈنمەيدۇ ئۇ مەلە،
پىراقىڭدا تولا قىلىمەن نالە.
ئوتتەك كويۇپ يۈرەگىم بولدى پارە،
قىزىلگۈلۈم، بۇ دەرتكە نىمە چارە؟

چىرايىڭنى ياغ قۇيۇپ ياغلاغاندەك،
قاش-كوزلىرىڭ پەيغەمبەر سىلاغاندەك.

* نازىلىسەن — نازلىنىسەن، ئەركىلەيسەن.

شۇنداق نۇرلۇق تۇغۇلۇپسەن ئالەمگە،
بەدەنىڭنى ئالتۇندا سىرلاغاندەك.

تاڭ تۇمارى گۈزەل چولپان پاقىراپ،
ئۇچۇپ ئۆتتى ئۇدەك، غازلار غاقىراپ.
بىزمۇ تاھىر-زوھراخاندەك ئۆتەمدۇق،
كوزلەرىمدىن ئاقتى ياشىم شاقىراپ.

يار ئوتۇڭدا كويدۇم ھەجەپ ھايالسىز،
بىرەر قېتىم چىرايىمغا قارامسىز.
ئەۋەلدە ئاشنا قىلىپ ئوزىڭىز،
ئەمدىلىكتە يارىم مەندىن چانامسىز.

قىزىلگۈلۈم، سەنمۇ بىر كەلسەڭ ئىدىڭ،
ئىچىمدىكى دەردىمنى بىلسەڭ ئىدىڭ.
ھەسرىتىم كوپ ئىچىمدە ساڭا كويگەن،
كېلىپ يارىم ھالىمغا يەتسەڭ ئىدىڭ.

خۇدايىتالا مېنى سەندىن ئايرىشقا،
بۇيرۇپتىكەن باي قويىنى باقىشقا.
گۇناكارلاپ دەرتلىرىمگە دەرت قوشۇپ،
نازۇك جانىم خاپا بولدۇڭ نىمىشقا؟

نىمە ئىكەن خىيالىڭنى بىلمەيمەن،
ئومرۇم بولسا مەن باشقىنى سويمەيمەن.
قىزىلگۈلۈم، مەن باشقاغا كوز سالسام،
ئاخىرەتتە بەھىش يۈزى كورمەيمەن.

نىمە ئىكىن خىيالىڭنى بىلمەيمەن،
ئۆمرۈم بولسا يەنە يۈز يىل ئوينايمەن.
ئوينار بولساڭ مەھكەم باغلا بېلىڭنى،
سېنى خەقنىڭ گەپ-سوزىگە قويمايمەن.

ئايدىڭمۇ ئىككى ئاغىز گەپىڭنى،
زايا قىلماي دىدىڭمىكىن تىلىڭنى.
سېنى ئويلاپ ئويدە يالغۇز يىگەن نان،
تەستە-تەستە قىرىپ ئۆتتى گېلىمنى.

تاڭ سەھەردە مەن ئۆزەمنى سەگىتەي،
يار ئاغرىپتۇ ئەمدى مەن قانداق ئېتەي،
ھەمرايىمنى ئامان قىلىڭ خۇدايىم،
گۈل باشىدىن ئاق پاخلاننى ئەگىتەي①.

بارسام يەنە قايتارمەن يولۇم بىلەن،
چاي بېرەمسەن مۇبارەك قولۇڭ بىلەن.
مەن ئاڭلاسام ھەمرايىم ئاغرىپ قاپتۇ،
ئىلە قىلاي ئىشلىگەن پۇلۇم بىلەن.

كەلدىم سىزگە يىراقتىن كارۋان بولۇپ،
سىزنى سويۇش مەن ئۈچۈن ئارمان بولۇپ.
قىزدىلگۈلۈم، دوستۇ-دۈشمەن ئىچىدە،
ئۆتەلەمسىز دەردىمگە دەرمان بولۇپ.

---

① ئەگىتەي — بۇ يەردە سەدىقە قىلىپ ئۆرۈۋى مەنىسىدە.

باسالمايدۇ ھېچ كىشى خۇمارىمنى،
ئېسىۋالاي غۇنچە گۈل تۇمارىمنى.
قانچە - قانچە مەلەڭگە باراي دەيمەن،
لېكىن يارىم بىلمەيمەن خىيالىڭنى.

گەپ توشۇيدۇ ئارادا دۇشمەن بولۇپ،
تولا گەپتىن كەتتى ئىچىم دەرتكە تولۇپ.
بۈگۈن ئاخشام چۈشۈمگە كىرىپ قاپسىز،
چىراق يېقىپ قارادىم ئورە تۇرۇپ.

قىزىلگۈلۈم، ئونچە قاپتۇ خاماندا،
كېلۈرمىز دەپ سەپەر سالدۇق ئارماندا.
بۇ ئالەمدە داۋا يوقمۇ كويۇككە،
داۋاسىنى سەن قىلارسەن بارغاندا.

شۇ كۆزلەردە ھايداغانىم ھاراۋا،
كېلەدۇ دەپ بىزنى يولغا قاراما.
ئەينەك بولسۇن مەختۇمسۇلا كۆزلىرى.
بىز بارغىچە باش - كوزۇڭنى تاراما.

☆ ☆

ھەجەپ تاتلىق نوچە ئۇينىڭ پۇراغى،
بەكمۇ يامان ئاناسىنىڭ سوراغى.
ئاڭلا ۋاپتۇ كۆسۈرلىغان گەپنىمۇ،
ئۇزۇن ئىكەن كۆنچەسىنىڭ قۇلاغى.

ئەلچى قىيۇپ ئاڭلامادىم گەپىنى،
مۇڭداشاي دەپ تاپالمادىم ئەپىنى.
خىيالىدا نىمە باردۇر يارىمنىڭ
شۇ كەمگىچە بىلەلمەدىم سەرىنى.①

كېمە سالغىن كوزۇمدىن ئاقىقان ياشقا،
تارتماسۇنلەر كويۇكنى مەندىن باشقا.
ئۇزەڭ ياققان ئوتنى ئۇزەڭ ئوچەرگىن،
ئۇچراپتىمەن سېنىڭدەك باغرى تاشقا.

ماقۇل دىسەڭ ساتىپ ئالاي بايىڭغا②
ئارا يىراق بارالمادىم جايىڭغا.
كويۇگۇڭدە كاۋاپ بولدى يۇرەگىم،
ئولۇپ كەتمەي ئارا تۇرغىن جانىمغا.

سەن قايەردە نامغا ئوسكەن قىياغىم،
ئايرىلغانغا چىدامايدۇ يۇرەگىم.
ئاللا ئىگەم جەننەت قىلسۇن جايىڭنى،
سايە بولۇڭ زىلۋا بويلۇق تېرەگىم.

ئالتىنچى ئايدا ياز بولۇپ
تۇتقان يارىم ئوچۇپ كەتتى غاز بولۇپ.

---

①سەرىنى ـــ سىرىنى.

②بايىڭ ـــ باھايىڭ.

ماگا ناسان① قىلماگىلار تۇققانلىرىم،
كېتەدىمەن② كارۋانلارغا باش بولۇپ.

☆ ☆

ئېقىپ كەلدى باش مەلىنىڭ③تارىمى،
ئاگىلاپ تۇردۇم كوگىلگىمىزنىڭ يېرىمى.
ئوناپ ياتسام④چۇشۇمگىمۇ كىرمەيسەن،
بىر مەلىدە يالغۇز ئۈينىڭ غېرىۋى.

ئارغىماغى ئازنايدۇ⑤ئىشكتە
تۇرغىنىمنىڭ نەرى كەم دىمەتلىكتە.
جېنىم ئايلام، ئاستا ئولتۇرۇپ خىيال قىل،
نەزمى سالدىم چىددىماي ئېچىلىمگە⑥

☆ ☆

ئاق جۇۋاننىڭ نېپى تېگىدۇ ئەلگە
ياغلىقلىرى قۇۋۋەت قىلىدۇ بەلگە.

---

① ناسان ــ نەسىھەت
② كېتەدىمەن ــ كېتىمەن (كەلگۈسى زامان پېئلى)
③ باش مەلە ــ تىكەنلىكتە بىر مەھەللىنىڭ نامى.
④ ئوناپ ياتسام ــ ئويلاپ ياتسام.
⑤ ئازنايدۇ ــ كىشنەيدۇ.
⑥ ئېچىل ــ يار.

AltunOq

جان ئاغىنەم، بارساڭلار سالام دەڭلار،
غىپىرىپىلىقتا سويگىنىم قىزىلگۈلگە.

باققان مىلىم تاراپ كەتتى مەرىشىپ،
بىر يىل بولدى ئارقىڭىزدىن ئەگىشىپ.
بولسا ئىدى قولۇمدا مىنىڭ پۇلۇم،
ئالار ئىدىم ئاناڭ بىلەن كېڭىشىپ.

☆ ☆

باراي دىسەم بارالمىدىم قىشىڭغا،
سىزنى ئوناپ كوزدىن ئاققان يېشىمغا.
قىزىلگۈلۈم، دەردىڭدە ئولۇپ كەتسەم
يىغلارسەنمۇ يارىم مىنىڭ بېشىمغا.

☆ ☆

ئىگىن كەيسەڭ تال بويۇڭغا يارىشىپ
پۇلى بار ئىلىپ كەتتى تالىشىپ.
قىزىلگۈلۈم سەن ئاڭا سەپەر قىلدىڭ،
بىز ئامالسىز يىغلاپ قالدۇق قارىشىپ.

خۇدا نېسىپ قىلمىغان زىيمىنلىككە،
مەندىن ياخشى سىنىڭ يارىڭ مەلىكە.
خىيال قىلساڭ يارىڭ ئوتلىرى يامان،
ئايرىلساڭمۇ سويەپ قوياي بىرى كەل.

☆ ☆

خوشامەتنى ئۆچۈردۈڭ ئاغىز يەلدە،
دەردىڭىزدە كەيگەن ئىگىنىم جەندە.
بىرى كەلگىن ئىچىلىم مۇڭدىشايلى،
چىقالمىدىم دۈشمەنگە بولدۇم بەندە.

☆ ☆

كېتەدىمەن ئەسكى تارىم ① ياقىلاپ،
يۈرۈيدىمەن مەن دەردىمنى ئاغالاپ②.
خوتۈن ئالماي بوي يۈرۈپ ئولۈپ كەتسەم،
سىزگە ئوخشاش بىر خېنىمنى تالاپ.

☆ ☆

كەتمەن چېپىپ ئاغرىپ مېنىڭ قوللىرىم،
ئوناپ ياتسام يېشىلىدۇ بويلىرىم.
بىر بېرىپ جامالىڭنى كورەي دىسەم،
قىزىلگۈلۈم يېراق كېلىپ يوللىرىڭ.

☆ ☆

مۇندىن كېتىپ ياخشى ئادەمنى تاپقايمۇ،
تەركىن ئەيلەپ③مېنى تاشلاۋاتقايمۇ؟

---

① ئەسكى تارىم — تارىم دەرياسىنىڭ كونا ئېقىمنى.
② ئاغالاپ — بۇ يەردە پەس قىلىپ، بېسىپ، بەزلەپ مەنىسىدە،
③ تەركىن ئەيلەپ — تەرك قىلىپ.

خىيال قىلسام يارنىڭ ئوتلىرى يامان.
خىزمەت قىلىپ ئىشىگىدە ياتايمۇ؟

☆ ☆

مەن مۇرۇنلۇق* باشقىغا گەپ قىلمايمەن،
مۇندىن بارسام ئىككى ئايغىچە كەلمەيمەن.
قىزدىلگۈلۈم جامالىڭنى كورمىسەم،
ئولۇپ كەتسەم مەن بېيىشكە كىرمەيمەن.

☆ ☆

نىمە ئۈچۈن ئېچىلمايدۇ چىرايىڭ،
قىزدىلگۈلۈم كىمدە ئىكىن خىيالىڭ؟
ئىككى كۆڭلۈك ئالەمدە بىللە يۈرۈپ،
ئايرىلاردا خوش ئەمىسە دىمىدىڭ.

ئويناپ بېرىپ چىقىۋالدىم تېپىدكە،
مۈزنى تېشىپ ياتادىمەن يۈيەككە.
قىزدىلگۈلۈم خاتىرىڭنى جەمى قىل،
ئوينىمايمەن يارىم سەندىن بولەككە.

سالقىن تېگىپ ئۈيۈمنىڭ تۈياغىغا،
شامال كېلىپ سوغ تەگدى قۇلاغىغا.

* مۇرۇنلۇق ـــ باغلانغان، ۋەدە قىلغان.

ئاكا ماڭا بىر يوغماق توقى①بەرگەن،
قويۇۋىتەي يارىمنىڭ سۇلاغىغا②.

ساتقانغا يىرىم بولۇپ مېنىڭ كوڭلۇم،
يارىشىپتۇ يېگىدىن تۇتقان ئويۇڭ.
بىردەكلەرنى نەزىرىڭگە ئىلمىدىڭ،
توپېگىزگە يار تۇتقاننى ئەمدى كورۇڭ.

توخۇ چىللاپ تاڭ نىمىشقا ئاتمىغان،
چۇشكە كىلىپ ئۇركەنىمە پاتمىغان.
مۇندىن كېيىن شەيتانغا ئىشەنمەڭلار،
تاشا يۇرتلۇق جانغا ئەسى قاتمىغان③.

يېتەمسەن مېنىڭ تارتقان دەردىمگە،
مەن پاتمىدىم ئىككى كۇنلۇك ئالەمگە.
هوشنەمگە خۇرجۇن ئارتىپ ساپا تۇتۇپ،
دىۋانىدەك كىرىپ كەلدىم مەلەڭگە.

قاراپ ماڭدۇق تاغ سايان④،
پاتقۇزمايدۇ ئارىدا دۇشمەن يامان
ئىككى يانغا قارىسام يۇلغۇن، قومۇش،
قارا كوزۇم تەلمۇرىدۇ يار سايان.

① توقى ــ ئاقلانغان چىگە.
② سۇلاق ــ مال سۇغىرىدىغان جاي
③ ئەسى قاتمىغان ــ ئەسقاتمىغان.
④ تاغ سايان ــ تاغ سىرى، تاغ تەرەپكە.

كىچىكىمدىن ئېتىم چىققان يارىم سەن،
سەھەردە چىققان ئۈنۈمنى تونارسەن.
باشقا يۇرتقا بىز ئەمدى بارار بولدۇق،
بىز پاتمىغان ئۆز شەھرىڭدە قالۇرسەن.

يۇرۇيدىمەن ئىنچىكەدىكى* دوڭلۇكتە،
نەدە باردۇر كوڭلۇمدىكى مەلىكە.
مەلىكەنىڭ كويۇگى تەنگە چۇشتى،
بۇلبۇل بولۇپ سايرايىمكىن ئىشىكتە.

بۇلبۇل بولۇپ سايراپ شاخىڭغا قوناي،
مەنمۇ يېنىپ قەلەمقاش بىلەن ئويناي،
قەلەم قېشىم ئەقلى كىچىك نادانمۇ؟
بىز ئوينايلى ئاردا ئادەم قويماي.

باي بولمايدۇ رىيازەت چەكمىگۇنچە،
ئوي بولمايدۇ ئىمارەت ئەتمىگۇنچە.
ئايرىلماسقا ۋەدە قىلىپ ئوينايلى،
شۇ دۇنيادىن ئومرىمىز ئوتمىگۇنچە.

☆ ☆

خۇدا بۇرسا باي بولۇپ مال ساتارمىز،
ئارا تاپساق بىللە ئويدە ياتارمىز.
قىزىلگۇلۇم بېشىمىزغا كۈن چۇشسە،
تىل تۇرغىيىم ئىككىمىز تەڭ تارتارمىز.

* ئىنچىكە ــــ يەر ئىسمى.

Altun Oq

☆ ☆

مەلىكەمگە ئات مىندۈرۈپ تون كيىدۈرسەم،
خىيالىمدا كۈندە يۈز مىڭ كۈلدۈرسەم،
ئەنتىم بولسا قىيامەتتە ئالۈرمەن،
قىزىلگۈلۈم بولەك كىشى سويدۈرسەڭ.

قوتۇنداقى ماراپ تۇرغان كالاسى،
زورا دىگەن مەن جانىمى ئايلاسى،
ئوتۇغۇڭدا يۇرگەڭگە خار كورموگۈن،
ئانام بولۇك مەن چارۇقۇ بالاسى.

كوڭلوگوڭگۇ توزۇنو يومۇدۇڭمۇ؟
بىر ئىل بولۇپ قارامى كورمۇدۇڭمۇ؟
كورگۈن ئەللە قارا تۇبۇچەك دەيدۇ،
ئوتقۇ سالغان چىچىلا بىلمەدىڭمۇ؟

مەلىكەمگە ئات مىندۈرۈپ تون كەيدۈرسەم،
خىيالىمدا كۈندە يۈز مىڭ كۈلدۈرسەم.
ئەنتىم بولسا قىيامەتتە ئالۈرمەن،
قىزىلگۈلۈم بولۇك كىشى سويدۈرسەڭ.

قىزىلگۈلۈم سويدۈرمەسەڭ بولۇككى،
ئوتقا سالىپ كاۋاۋەتتى يۈرەككى.
قەپەز ئەتىپ باقسا ئادەم بولادۇ،
ئوزگۈرگۈتۈپ كۈندۈر سوغور غونەككى.

قىزىلگۈلۈم سوىدۇرمىسەڭ بولەكنى،
ئوتقا سىلىپ كاۋاپ ئەتتىڭ يۈرەكنى.
قەپەز ئىتىپ باقسا ئادەم بولىدۇ،
ئوزگە ئۇگىتىپ كوندۇرسە كوكنەكنى.

مەرت يىگىتنى تاپسا كىشى ئوينويدۇ،
مەيلى ۋولسا بىرگە لېۋەن توختويدۇ.
ئوزى كىچىك بىر ياخشىنى كۆلدۈرگەن،
خىنىم ھىجەپ ھورلۇقاغا ئوخشويدۇ.

مەن يىغلاسام ئاھىم خۇداغا يەتمەس،
قىزىلگۈلۈم سەن مىنى ئادەمەتمەي.
بورادىرىم ئالەم شۇنىداغ ئوتەمۇ،
ئولگۇچەمدە كوڭۈل سىنىڭدىن كەتمەي.

ئىراس بولسۇ قۇرۇغ ئوجەت قويۇڭلا،
گۇنا قويۇپ تۇرغۇيۇمىمۇ ئۇرۇڭلا.
قاشىڭىڭا بىر كۇندە مىڭ ۋارغوم بار،
يامان يولۋوز ياتىۋالدى يولۇمدا.

يامان يولۋوز ياتىۋالدى يولۇمدا،
جاڭگەلدە چىداپايمەن تۇرغۇيۇمغا.
يالغاڭىڭا قۇرۇغ ئوجەت قويۇشۇپ،
سەپرايىم ئورلەپ چىقتى بويۇمغا.

ئورلەپ چىقتى بويۇمغا سەپرا بولۇپ،
باققان قويۇم جاڭگەلدە ھەمرا بولۇپ.

ئاشىغ ئوينۇش بىر زىنلا قالغان ئەمەس،
ئوينۇساق ئارادا ئادەم قويۇپ.

ئادەم قويۇپ ئوينۇۋالساق ئارادا،
مەن قالدىم ئەمدى قۇرۇق تاۋادا.
ۋاي تورغويۇم بوشۇكتە بالاڭ بارمۇ؟
نە ئۇچۇنكى چىقالمايسەن تالاغا.

چىقالمايسەن گۇمانىڭ يوق ئىشىكتە،
ئۇزۇڭ بىلەن ھەمرا قىلغان يىگىتتەر.
خەقتەگ ئىتسپ بۇزۇۋلۇپ ئوينوي دىسەڭ،
ۋاي تورغۇيۇم قالماي ماڭ دىمەتتىكتە.

توۋورۇك دەپ سىنى جاندىن ئىزدىز كورسەم
دۇشمەنلەر ماراپ مىنى يولدا ياتسا.
ۋاي تورغويۇم ئاڭا ھارسىنماغىن
ناھىيىتى تۇرۇپ بىرۇرمەن ئاسسا.

مىنى ئىچىمى خۇن قىلغان كوزۇ خۇما،
ئىشىگىڭگى ئالدىدا ماجان تۇرا.
مەن ئاڭلاسام شۇنۇڭ ۋىلەن ئوينويسەن،
خۇداي تالا كوزۇڭگۇ كورمەس قىلا.

دىگەن گىپىي ماڭىملا ئازار بولۇپ،
يۇرۇيدىمەن مالىلەردە خار بولۇپ.
كىچىلەردە ھەر يەرنى كىرىپ بارسام،
چىقمادىڭ سەن ماڭا بىر دەم يار بولۇپ.

جانىم ئايلا مېنى دۇشماڭغا چاقىپ،
دەردىڭىززە باغرىممى نامغا ياقىپ.
باشتىن كەلگەن بايۋەچچىلەر كورمەپتۇ،
كېتەدىمەن شەمۇ شەرىسىززى ۋاقىپ.

ئۇتۇك تۇشتۇ ئىچىمداقى كويۇككە،
ۋاي قۇرغويۇم كەلمەدىڭ ھېچ قاشىمغا.
جانىم ئاكام دۇگايىڭدا يات قىلغىن،
ئۇلۇپ كەسسەم يىغلايمۇسەن باشىمغا.

خىيال قىلىپ تۇگۇمەيدۇ خىيالىم،
سىززىدىڭ ئۇچۇن ساغارىپتۇ چىرايىم.
ناماششامدا سوراقتا ئالىپ تورادۇ،
كېچەلەرى كوپ بەلەڭ تۇتقان يارىم.

ئىچىمىزنى كويدۇرگەن قەلەم قاشى،
ئاي يۇزىگە ياراشقان سۇمبۇل ساچى.
بىر چۇمۇچتە بىر مەلەنى تويغۇزغان،
قولى تاتلىق يارىمنىڭ ئەتكەن ئاشى.

2

سۇزۇك بۇلاق چىرايىڭ،
ئوخشايدۇ ھورلىقاغا.
تاڭ ئاتقىچە قارايمەن،
ھاۋادا تولۇن ئايغا.

ئۈچ كۈن بولدى ناشتىسىز،
تاۋۇسىم كەلمەي غىزاغا.

يارنى كوڭلى قالغانمۇ،
يازدىن يۈرگەن يېرىدە.
كېچە - كۈندۈز يىغلايمەن،
ئىشقى - پىراق دەردىدە.
قانداق دەرەخ ياشنايدۇ،
قىردىق يىل سۇ تەكتىدە.

دەرەخ قانداق كوكلەيدۇ،
سۇنى تەكتىدە ياتىپ.
كوزۇم تويسا تويغاندۇ،
ئۇتمەدى باغرىم قانىپ.
چىسلانى ئۇن يەتتىسى،
كەتتىم جايىمغا يانىپ.

ئۇن توت كۈنلۈك ئالەمدە
بىر كورمەدىم هالاۋەت.
ئاجىز بەندەڭ گۈناهكار،
قادىر ئىگەم ئاسان ئەت.
توۋە قىلغىن ياش باللا،
بۇ جان بىرگە ئامانەت.

كېچە - كۈندۈز تىلەيمەن،
يارىم بولسۇن سالامەت.

چوالگە كەتسۇن، خۇدايىم،
يارغا كەلگەن بالامەت*
كەلمەي قالسام ناۋادا،
خۇدايىمغا ئامانەت.

شايى ئەتلەس بويۇڭدا،
ئالتۇن سەدەپ بويىنۇڭدا.
كېلەر قەرەلىڭ ئوتتى،
قاراپ قالدىم يولۇڭغا.
ئۇلۇپ كەتسەم ئارمانىم،
بىر ياتمادىم قويىنۇڭدا.

ئاغىز تەگسەم بولامدۇ،
شىرىن ئەتكەن ئاشىڭغا.
سەكسەن يىگىت كەتكەندە،
ئوسما قويۇپ قاشىڭغا.
سەن مەنى ياراتمايسەن.
يولاتمايسەن قاشىڭغا.

مەن دەردىمنى ئايتىمەن،
قۇلاق سالغىن سوزۇمگە.
دۇشمەن تىلى؟ تەگمەسۇن،
قاشىڭ بىلەن كوزۇڭگە.
سىياقىڭنى ئوخشاتتىم،
بەيىشتىكى بىر گۇلگە.

* بالامەت ـــ مالامەت

بىر ئادەمنى ئەۋەتتىم،
قەغەز بىلەن قەلەمگە.
ئىچىملار ئاغرىمامدۇ،
ماڭا چۈشكەن ئەلەمگە.
كويۇكنى خۇدا سالغان،
غېرىپ بىلەن سەنەمگە.

قېشىمدا ئېتىم بولسا،
بارار ئىدىم مەلەڭگە.
ئەمدى قاچان تۇرارسەن،
قىزىلگۈلۈم، لەۋزىڭگە.
خوش دىمەي يۈرۈپ كەتتى،
يار ئوينايلى دىگەنگە.

ئۈچ يىل بولدى كورمەدىم،
ئوزگىگە كوڭۇل بولمەدىم.
مەيلىڭ يوقمۇ كۈلمەيسەن
تۇزۇك ئويناپ تۇزمەدىم.
سەندەك ياخشى تاپالماي،
ئايرىلغانغا ئولمەدىم.

گەپىڭ قاتتىق تىگەدۇ،
يۈزىڭ دەشنام تاياقتىن.
بىزنىڭ يارلار بەك نازۇك،
باغدا ئوسكەن قىياقتىن.
ياقىن كەلسە بىر بالا،
كويۇشىمىز يىراقتىن.

يار يىراقتا كەتكۈدەك،
كېلەرنى بىلمەيمەن.
مەيلى كەلسۇن - كەلمەسۇن،
يارغا ئاق يول تىلەيمەن.
قىزىلگۈلۇم، خالىساڭ،
بارسپ يوقلاپ كېلەي مەن.

كەچ يېتىپ، سەھەر قوپۇپ،
يۈرۈيدىمەن تىلەكتە.
ئىچىمنى يارىپ كورۇڭ،
ساق يەر بارمۇ يۈرەكتە.
ياردىم سىزنى دىمەسەم،
نىمە باردۇ كۈزلەكتە*

كوزۇمدىن ئاققان ياشىم،
چۈشۈپ كەتتى تارىمغا.
ئاغرىمايمەن ھىچقاچان،
مەن ئۇلاشسام يارىمغا.
جانىم كەتسە رازىمەن،
سەندەك ۋاپادارىمغا.

ئايىم سۇلۇ بىر سۈزۈك،
تانمايدىكەن سوزىدىن.
ئىچىدەكى گەپىنى،
بىلىپ بولدۇم كوزىدىن.

*كۈزلەك ـــ جاي ئىسمى.

كىشى سوزى يالغاندۇ،
ئاڭلاپ كېلەي ئۆزىدىن.

كاككۇك بىلەن زەيىنەپتەك،
ئارا يىراق قېتىلماي،
بىر يىل بولدى يول ماڭدىم،
يانىڭىزغا يېتالماي.
ئارامىزدا سىم تانا،
ئۈمىت ئۈزۈپ كېتالماي.

ماڭىپمۇ يېتالمادىم،
ئاقىپ تۇرغان تارىمغا.
بارساڭلار سالام دەڭلار،
باغرى قاتتىق يارىمغا.
كېلىپ يەتسە بولمامدۇ،
مېنىڭ دەردۇ ـ ھالىمغا.

قىش پەسلى بولۇپ قالدى،
دەريا ياقاسى توڭلاپ.
يۈرەگىمگە ئوت كەتتى،
يارىم كەپتۇ دەپ ئاڭلاپ.
كىشىگە گەپ قىلمادىم،
يارغا ۋەدەمنى ساقلاپ.

شەنىگەن چىقتى شامال،
كۆن پاتقانچە توختىماي.

ئۇنتۇپ قالدىڭمۇ يارىم،
بىرەر ۋاقلىق يوقلىماي.
شۇ مەلىنىڭ ئىچىدە،
ساڭا كىمنى ئوخشىتاي.

سانىسام بىر كەم ئوتتۇز،
بۇ قامۇشنىڭ ئۇيەسى.
ھەممە يەرگە يايىلغان،
بوز يىگىتنىڭ سايەسى.
قاراسام كوزۇم يەتمەس،
يىراق دەيدۇ مەلەسى.

سېنىڭ ئويناغان يارىڭ
قاشى قارا مەلىكە.
جابدۇنۇپسەن كېتىشكە،
سويۇپ قوياي بېرى كە.
يولدا ئاپتاپ تەگمەسۇن،
كىيىۋالغىن چىلتىكە.

ئوت كويەدۇ ئىچىمدە،
دەرتنى ئوزەم بىلەرمەن.
كوزۇمدىن ئاققان ياشقا،
كېمە سېلىپ ئوتەرمەن.
مەندىن ئوتسە سەۋەنلىك،
ئوز ئوستۇمگە ئالۇرمەن.

ھارۋانى ھايداپ ماڭدىم،
تارىمدىكى خامانغا.
گەپ قىلماساڭ بولمامدۇ،
ماڭا ،ئوخشاش يامانغا.
دوست ۋە دۈشمەن ئىچىدە،
ئايلاندىم~ مەن ساراڭغا.

قاشىڭنىڭ قاراسىنى،
نەمگە تارىپ ئۈندۈرەي.
بىر دەم ئولتۇر يانىمدا،
مەن كوزۈمگە سىڭدۈرەي.
دوستۇمدىن تولا يىتىم*،
قانداق ئاچىلىپ كۈلەي.

كېچە ـ كۈندۈز يىغلايمەن،
يارىم سېنىڭ دەردىڭدە.
قايرىلىپ قارامايسەن،
ئىنساپ يوقمۇ سېنىڭدە.
ـ ئويلاسام ئۈچ يىل بوپتۇ،
تاقەت يوقتۇر مېنىڭدە.

ئوخشار يەتتە ئاشىققا،
ئىككىمىزنىڭ يۈرۈكىشى.
قوشتۇرمىسا دۈشمەنلەر،
قانداق چىدايدۇ كىشى.

*يىتىم — يات، دۈشمەن.

شۇنداقمىدۇ ئەزەلدىن،
تەقدىردە پۈتۈلىشى.

قاغۇننى تىلىپ قويدۇم،
ئۇزەڭ يىمەي تۇرامسەن؟
مۇڭداشقىلى مەن كەلدىم،
لام - جىم دىمەي تۇرامسەن؟
ئىچىمگە چۈشتى كويۇك،
سۇلۇ ئايىم بىلەمسەن؟

چىرايىڭغا قاراسام،
تۇرالمايمەن ئورنۇمدا.
يالتىرايدۇ مارجانلار،
كوز - كوز قىلىپ بوينۇڭدا.
بىلەيزۇكمۇ، كويزامۇ،
تۇرغان سىنىڭ قولۇڭدا.

ياش دىمەتلىك ئىچىدە،
بىزگە بولدى بالامەت.
شۇنچىلارنىڭ ئىچىدە،
خىنىمغا كەلدى ئامەت.
تاقەت قىلىپ تۇرايلى،
بىزگىمۇ كىلۇر نۆۋەت.

تەشنا بولماڭ ئەي خانىم،
گۇپاسى يوق ئاشناغا.

يار مېنى بەلگىلەپتۇ،
كۆل قوتاندا① چاشماغا②.
ساڭا مولەپ قويماپتۇ،
مەنمۇ ئويناي باشقاغا.

بىلگەن بولسام هار كورمەي،
باراركەنمەن تويۇڭغا.
تىل تۇمار ئاسىۋاپسەن،
سۆلۈ ئايىم بوينۇڭغا.
ئاخشام ياتسام چۈشۈمدە،
گۈل تۇرغايىم قوينۇمدا.

كەتتى - كەلدى ئويناپدى،
سالدى ماڭا ھەسرەتنى.
ئاردا ئەلچى قويۇپ،
ئەۋەتىپتۇ ئەمەتنى.
مەن خۇداغا نىم قىلغان،
بىزگە ساپتۇ بۇ دەرتنى.

خۇدايىم يەتكۈزەرمۇ،
مەن يىغلاسام تىلەككە.
ئوزەمنى باشقا ئىكەن،
ئوت سالدۇ يۈرەككە.

---

① كۆل قوتان - جاي ئىسمى.

② چاشما — ئوز ئورنىغىلا ياتقۇزۇلىدىغان ئوت - چوپ ئورمىسى.

خۇدايىم ياراتىپتۇ،
ھەر بىر كولگە ئىلەككە①.

ھاۋاغا بۇلۇت ئورلەپ،
قاچان يامغۇر ياغادۇ.
ياردىن بولگۇ② ئالىپ كەل،
يۇرەگىمگە داۋادۇ.
ئوز دەمەتلىك ئىچىدە،
قىزىلگۇلدەك ئوينايلۇ.

ماڭسامۇ تۇگۇمەيدۇ،
يارنىڭ يولى بەك ئۇزۇن.
يولۇمىزدا تاغ بولدۇ،
چارادىكى باي تۇرسۇن.
تۇرسۇن باينىڭ ئاغچاسى،
مەن ئاڭلاسام قۇش بۇرۇن.

قارامتۇرلۇق قىلدىلا،
ھەممەلەسى بىر تاغلىق.
كويەك ئوتۇ دەردىنى
بىلمەمدىكەن چارالىق.
يولسا بارساڭ بىللىچە،
ئايرىلمايلى ھەمرالىق.

---

① ئىلەك ــ بىر كول بىلەن يەنە بىر كول ئارىسىدىكى ئېقىن، دەريا.

② بولگۇ ــ بەلگە.

ئىشىكنى ئېچىپ قويدۇم،
شامال كىرسۇن بۇلۇڭغا.
ئېچىمدىكى دەردىمنى،
سولاپ كەلدىم تۇلۇمغا.
سېنىڭدەك قىزىلگۈلنى،
ئېلىۋالسام قولۇمغا.

ھاۋادىكى بوز لاچىن،
غۇجگىنەك بىلەن دوست ئىكەن
ئوزەڭگە ئاگاھ بولغۇن،
ئىككى دۈشمەن قەست ئىكەن.
ئۈنىڭ بىرى ئالى توك،
بىرى كوسا، نەس ئىكەن.

خەقلەر ئويناسام دەيدۇ،
بىر مېنى جۇرۇم بىلەن.
مېنى بىلەن كارى يوق،
باللار ئويۇن بىلەن.
جاڭگالدا غېرىپ بولۇپ،
يۇرۇيمەن قويۇم بىلەن.

تىل تورغويۇم كەلگۈدەك،
يوللۇرۇنۇ سۇپۇرەي.
يارنى يۇمشاق بويۇغا،
چار يىلاندەك يورگۇلەي.
قەست قىلادۇ بۇ ئەللەر،
دۈشمەنلەرنىم كورمەگەي.

AltunOq

تىل تورغويۇم بەدەنىڭ
بىر كېلەتتى قۇچاقچا.
ساچىم كەلدى مۇرەمگە،
رۇخسەت قىلماي قۇچاقچا.
تېرە، ئۇستىخان قالدى،
ئۇنۇڭ كىرگەچ قۇلاقچا.

ئىچىلىك بەكمۇ تار ئىكەن،
دەريامىكىن دەپتەمەن.
ئۇزۇن - ئۇزۇن يول باسىپ،
بىر سېنى دەپ كەپتەمەن.
هاۋارەڭ تونىمۇ كەيىپ،
ئۇچۇپسەن بىلمەپتەمەن.

ئۇچساڭ ئۇچۇۋەر يارىم،
قاناتلارىڭ تالماسۇن.
ئۇيناۋالغىن ئازادە،
ئارمانلارىڭ قالماسۇن.
دەرتنى تارتسام مەن تارتاي،
يارىم دەرتنى تارتماسۇن.

قىزىلگۇلۇم دەردىڭدە
چىلاپ ئىچەي زەهەرنى.
ئىزلەپقۇ تاپالمادىم،
يارىم سەندەك گوهەرنى.
كېچەسى ئۇيقۇم كەلمەي،
كويدۇرەدۇ جىگەرنى.

يۇرۇگۇمگە ئوت سالغان،
شىرىن سوزلۇك قەلەمقاش.
گەپ قىلسام كۇلمەيدىكەن،
مەگزى قىزدىل، باغرى تاش.
كۇلسەم زايا دىدىگەمۇ،
شۇنداق قىلامدۇ ئويناش.

مەن قەرەلىمنى قويدۇم،
بەشىنچى كۇنگە كەچكە.
سېنى ئۇستا دەيدۇلا،
شەيتانغا دەرس بېرىشكە.
يۇزۇڭ قانداق چىدادى،
مېنى تاشلاپ كېتىشكە.

يېڭىسۇغا* كېتىپسەن،
ئەرگەشىپ چولاق قاشنى.
گوھەر ئوخشاش قويىنۇڭغا،
سولاپ ياتىپسەن تاشنى.
ئامان بولسام كورەرمەن،
كوزۇڭدىن ئاققان ياشنى.

مەيلى كەتسەڭ كېتىۋەر،
ماڭا ما يار تاپىلار.
يالغۇز قالماس ئاسماندا،
ئۇچۇپ يۇرگەن قاغىلار.

* يېڭىسۇ — جاي ئىسمى.

ئاقسۇپىدا① چەندانىچە②
سەندەك خانىم - ئاغچىلار.

ئارتۇقمىكەن مېنىڭدىن،
باينى ئوغلى مۇتەل تاز.
دوستلار ئاتامغا دەڭلار،
ئاتىمنى قويسۇن قوتاز.
كورۇنۇپتۇ ئۇ قاردەك،
ئالماخانغا ئودەك، غاز.

ئالماخان دىگەن خاتۇن،
بوزەك ئەتمەگىن مەنى.
كېلىپ يۇرسەم مەلەڭگە،
يەپ كېتەرمەنمۇ سەنى.
تاشا يۇرتلۇق ئىكەن دەپ
تاشلاۋەتمەگىن مەنى.

مۇساپىر كورمە مەنى،
مەنما يۇرۇي مەلەڭدە.
ھەر ئادەم كۇن ئالپىتۇ،
ئالما خانىم سايەڭدە.
كويۇك دەردى يامانكەن،
ئويناۋالاي ئايەمدە.

---

① ئاقسۇپا — جاي ئىسمى.
② چەندان — نۇرغۇن، كوپ.

ئوينا سەنما مەيلىڭچە،
ياخشى ئادەمنى تاپىپ.
قوچاغىڭغا سولاۋال،
كورەك جۇۋاڭنى يايىپ.
بۇگۈن ئويناغانىڭدىن
ئەتە كەتمەگىن تانىپ.

ئالتىنچى ئاي تاموزدا
سۇدا يۇرگەن بالىقتەك،
ئوز توپىدىن ئايرالىپ،
يالغۇز يۇرگەن ئايىقتەك؛
ئارامىزدا يۇرۇيدۇ،
چىپار تونلۇق ئايىتەك.

سالىپ بەردىم قىياق ئوت،
هويلا داكى ئۇلاققا.
يارنى سۇغا چىقار دەپ،
ئارقا داقى بۇلاققا.
ساقلاسام يار چىقمادى،
تاقۇ چىقتى قونداققا.

ناماششام ۋاقتى بولۇپ،
تاقۇ چىقتى قونداققا.
نىمە بالا بولغاندۇ،
كوڭلۇم خوشى ئامراققا.
مەندە بولسا خىيالى،
چىقار ئىدى بۇچاققا.

تاقۇ دىگەن بەك سەگەك،
تاڭ سەھەردە سايرايدۇ.
يارنىڭ كۆڭلىدە كىم بار،
ئارقا يولغا قارايدۇ.
بىۋاپالىق قىلساڭ يار،
ئەللەر سېنى قاغايدۇ.

پۈتۈن مەلە ئىچىدە
ياراتىپ سېنى تۇتنۇم.
كىيىندۈرۈپ تون ياپاي،
ئاسماندىكى بۇلۇتتۇن.
ئاكام كەلىپ ئەپكەتسۇن،
ئۆلۈگۈمنى بۇ يۇرتتۇن.
ئېچىلمىدىن ئايرىلسام،
سىڭمەيدۇ يېگەن ئاشىم.
تا ئۇلگىچە ئوينايمەن،
تەنىمدە بولسا باشىم.
سېنى دەپ ئالا بولدى،
قاپقارا ساقال، ساچىم.

ئىسەنگە ساقلاپ قويدۇم،
قارا كورپە گىدەنى.
ئۆيدە باققان پاخلاندەك
يۇمشاق ئىكەن بەدەنى.
قۇلاغىمدىن كەتمەيدۇ،
يارنىڭ شۇ كۈن دىگەنى.

AltunOq

ياراشپتۇ قاشلارىڭ،
نامغا ئۇنگەن قىياقتەك.
قوتانىڭدا ئۇلتۇردۇم،
باغلاقتىكى ئوغلاقتەك.
ئوييناپ جاننى ئالادۇ،
ئىككى كوزۇڭ بۇلاقتەك.

ئۇچ كۇن ياتتىم سولاقتا،
ھىچكىم ئەھۋال سورىماي،
بۇرنۇڭغا پۇراپ قالدىم،
باشتا ساسىق پۇرىماي.
سولاقتا ئولتۇرغانىم،
گۇل ئايىمغا چىدىماي.

گۇل ئايىم سىنى دەپ مەن،
يۇرتۇمدىن يانا كەلدىم.
بىر ئاغىز سوز قىلمايسەن،
نومۇس قىلامسەن مەندىن.
كوڭلۇڭ نازۇك ئەجەپمۇ،
ئوتسەڭچۇ گۇنايىمدىن.

ئولتۇرىسەن گۇل ئايىم،
قاش، كوزۇڭنى ئويناتىپ.
كويدۇرىسەن نىمانچە،
يۇرەكىمگە ئوت ياقىپ.
كوڭلۇڭ ئارام تاپارمۇ،
مەن غىرىپنى يىغلاتىپ.

غازاڭلار سارغايىپتۇ،
كۆز بولغانغا ئوخشايدۇ.
كوزۇمدىن ئاققان ياشىم،
ئەمدى قاچان توختايدۇ.
غېرىپلىغىمنى بىلىپ،
يارىم قاچان يوقلايدۇ.

ئاقسۇپا يايلاغىدا
تىزغا كېلىپتۇ قىياق.
خەت ـ خالتاڭىز كەلمەدى،
ئارامىز قانچە يىراق.
يىراقلىقىمۇ بىلىنمەس،
يۈرەكتە بولسا پىراق.

مەن غېرىپنىڭ ھالىغا
يارىم قاچان يېتەرسەن؟
بەش ـ توت كۈن بەزلەپ قويۇپ،
ئاقسۇپاڭغا كېتەرسەن.
غېرىپلىق ماڭا يەتتى،
كەتسەڭ قاچان كېلەرسەن.

چولپان بىلەن تەڭ تۇرۇپ،
بەلنى مەھكەم باغلادىم.
سەن گۈلۈمنى كورەلمەي،
كېچە ـ كۈندۈز يىغلادىم.
گۈلۈم سېنىڭ ئىشقىڭدا،
يۈرەگىمنى داغلادىم.

ئۇنچۇ يوللادىم ساڭا،
قاداۋالغىن باشىڭغا.
ئەجەپ رەھىمىڭ كەلمەدى،
كوزدىن ئاققان ياشىمغا.
قاناتىم بولسا مېنىڭ،
بارار ئىدىم قاشىڭغا.

گۈل بوجۇدۇم يۈرەككە،
تىل تورغويۇم سوزۇڭدىن.
ساڭا بەرگەن كوڭلۇمنى،
كورگەنمىدىڭ كوزۇمدىن.
ئولۇپ كەتسەم ئوتۇڭدا،
رازى بولغىن توزۇڭدىن.

ئويناق كوزۇڭ ئوخشايدۇ،
قايناپ تۇرغان بۇلاققا.
ۋەدىلەشكەن گۇنامۇ،
ھەجەپ قالدۇق سوراققا.
تىل تورغويۇم چۇشتۇمغۇ،
تىرىك تۇرۇپ دوزاققا.

مەندىن ئاياپ دىمەپسەن،
ئاغزىڭدەكى يەلىڭنى.
باغرىم ئەسلا قانمايدۇ،
يەۋالساما لەۋىڭنى.
كوڭۇل بولمە باشقىغا،
تاشلاپ مەندەك خىلىڭنى.

غېرىپ بولۇپ يۈرگەندە
كىم سورايدۇ ھالىمنى.
تىل تورغويۇم سەن ئۈچۈن
پىلاپ① قويدۇم جانىمنى.
ئۇلسەمما ئۇنتۇمايمەن،
قارا كوز مۇلايىمنى.

خۇدايىمدىن تىلەيمەن،
يارىم بولسۇن سالامەت.
تىل تورغويۇم جانىمنى،
ساڭا قويدۇم ئامەت.
سەنسىز ئوتكەن كۈنلەرىم،
ماڭا دوزاخ، قىيامەت.

سەۋەتكە سالسا توختار،
كوزدىن ئاققان ياشىمىز.
ئاخىر غىمچە ئويناپلۇ،
تەڭ ئاقارسۇن باشىمىز.
دەمەتلىك ئاراسىدا،
ئىتمەيدىكەن② ئاتىمىز.

يارىم سىنى دەردىڭدە،
كوزۇمدىن ئۇيقۇم كوچەر.

① پىلاپ قويدۇم — تىكىپ قويدۇم.
② ئىتمەيدۇ — يۇتمەيدۇ، ئوچمەيدۇ.

بىر ۋاقلىق مۇڭداشالى،
كوڭلۇم شۇندا سويۇنەر.
يالغۇز دەرەخ ياشناسا،
سايەسى چولگە چۈشەر.

چولگە چۈشەر سايەسى،
ئىزلەپ كەلدىم ئاڭلاشىپ.
بۇ دەرت ئادا بولغۇچە،
ئولتۇرالى قاراشىپ.
دەرتمەن بولساڭ بىرى كەل،
دەرت توكەلى مۇڭداشىپ.

قارا ئاتنى ئالدىم مەن،
تويلۇغۇڭغا سالغالى.
كەلدىم يىراق چارادىن،
ئوزقولۇمغا ئالغالى.
تىل تورغويۇم يارىمنى،
يۇرۇگۇمگە تاڭغالى.

تىل تورغايىم يىقىن كەل،
ئولتۇرۇپ مۇڭدۇشالى،
يەلپۇنەدۇ قىياقتەك،
ماڭلايلىق ساچىڭ تالى.
كورۇپ قالماسۇن بىرنى،
قۇش بۇرۇن بەگىڭ سالى.

ئىشىگىڭنىڭ ئالدىدا،
ئىردىمەپتۇ تىخى قار.

AltunOq

ئاي جانىم بۇ ئالەمدە،
سەندىن بولەك كىمىم بار.
ئويناي دىسەم كوڭۇللۇك،
ئەسلى زامان كوڭۇل تار.

كىشى قولىدا ئاش يىسەڭ،
چىدىماس مىنىڭ ئىچىم.
ئىشىگىڭدە كورگەنسەن،
شۇ يانغان مىنىڭ ئىزدىم.
ياماپ بىرۇركىشىم يوق،
يىرتىلىپ كەتسە تىزىم.

ئويناي دىسەم جىق ئادەم،
كوڭۇلدىكى بىر ئادەم.
يارغا تەشنا بولۇپسىز،
خىنىم قىلايمۇ ياردەم.
ئۇچ كۈن ئويناش قىلىپلا،
خەققە قىلىپسىز ئەلەم.

قارا دوڭگە ئوي سالىپ،
توسادىمەن يولۇڭگۇ.
قارارۇشقا يامەن ئاپەت،
تۈگەتىدۇ قويۇمىۇ.
ئەۋرشىندەك بەلىڭگە،
سالىپ ياتاي قولۇمىۇ.

ئاپتاپپەرەسكە ئوخشاش،
كۈن چورۇلسە چورۇلۇپ،

شۇمۇ ئادەم خۇيمۇ،
ھەر تەرەپكە ئورۇلۇپ.
ئىككى يۈزلۈك بولۇشنى،
مەنمۇ سىزدىن ئۆگىنىپ.

ئايرۇپىلان كېلىدۇ،
ئىككى يۈزى قاناتلىق.
مەن يارنى تونۇپ قويدۇم،
ئوتۇپ كېتىشتى ئاتلىق.
كەلمەسكە چارسى يوق،
ياردىگەن شۇنداق تاتلىق.

ئارقاڭدىن قاراپ تۇرسام،
قايرىلمىدىڭ كەينىڭگە.
خىيالىڭ باشقا بولسا،
قويۇپ بېرەي مەيلىڭگە.
ھېچنەرسە دەركار ئەمەس،
يار ئۈچۈن تارتقان دەرتكە.

☆ ☆

بارساڭلار سالام دەڭلار،
مېنى سورىغان يارغا.
ئېيتىنى چىقارماڭلار،
كوڭلۇم تۇغمايدۇ ئاكا.

خالى يەر بىلەن ئۇتسۇن،
جىمەسى* بولۇر ماڭا.

☆ ☆

بىشىڭغا ئۇنگەن چىچىڭ،
ئىككى دولاڭغا پاتماي.
بىرچە يادىڭغا ئۇنا،
قىزىلگۇلۇم ئۇنۇتماي.
شۇنچە دەردىڭنى تارتتىم،
قولۇڭ ئۇچىنى تۇتماي.

☆ ☆

باغدا توخۇنىڭ ئىزى،
تاغدا سايرايدۇ كەكلىك.
چىرايىڭ ئىچىلمايدۇ،
قايسى يارىڭغا گەپلىك؟
چىچەن بولساڭ بىلەرسەن،
كىملەر يۇرۇيدۇ دەرتلىك.

☆ ☆

بىر يەردە ئولتۇراي دەپ،
سىنىڭ مەلەڭگە كوچۇپ.

* جىمە ــ تاپا - تەنە، سوز - چوچەك.

پۇتۇڭدا تاۋار پايپاق،
كىيگىنىڭ مەسە ئۆتۈك.
بىيىشكە كىرەرمەن،
قويسام كوزۇڭنى ئۇپۇپ.

بويۇم بىلەن قۇيۇلۇپ،
كوزۇمدىن ئاققان يىشىم.
ئوت كويۇك يامان ئىكەن،
ئايلىنىپ كەتتى بېشىم.
ئىچىم ئېزىلىپ كەتسە،
ساق تۇرىدىكەن تېشىم.

بوغۇزۇمدىن غىزا ئۆتمەي،
بۇ مېنىڭ كورگەن كۈنۈم.
ئارىمىز يېقىن بولسا،
ساڭا ئاڭلانسا ئۈنۈم.
بەرگەن خېتىڭنى ئوقۇپ،
گۇلدەك ئېچىلدى كوڭلۇم.

بۇغداينىڭ ئارىسىغا،
زاغۇن ئېلىشىپ كەتكەن.
مېنىڭ بىلەن سېنىڭدەك،
كىم مۇرادىغا يەتكەن.
ئالتۇن بىلەن كۈمۈچنى،
سىرلاپ يۇغۇرۇپ ئەتكەن.

ئېچىلمىدىن ئايرىلىپ،
سىڭمەيدۇ يىگەن ئاشىم.
ئايرىلماستىن ئوينايمەن،
ئۆلۈمگە كەتسە باشىم.
ئاي يۈزۈڭگە يارىشىپ،
قارا كوز قەلەم قاشىڭ.

☆ ☆

ئىشىگىڭدىن ئوتەرمەن،
بانە قىلىپ كالىغا.
قۇرۇق دەريا* ياقىلاپ،
كېچە ماڭدىم شايارغا،
يۈزى قارا بىۋاپا.
چىقماي قالدىڭ تالاغا.

☆ ☆

ئىشىگىڭنىڭ ئالدىدا،
كۈندە قۇرىمايدۇ قار.
ئاھ جېنىم شۇ ئالەمدە،
سەندىن بولەك نىمەم بار.
كوكۈلدەك يۈرەلەيمىز،
ئەسلى زامان ئالەم تار.

* قۇرۇق دەريا ــ تارىمنىڭ بىر ئېقىنى.

☆ ☆

ئىشىگىڭنىڭ ئالدىدا،
بۇلبۇللار سايرىشىدۇ.
مۇبارەك بولسۇن يارىم،
تون كىيسەڭ يارىشىدۇ.
تالاغا چىقىپ ماڭساڭ،
ياش باللار قارىشىدۇ.

☆ ☆

ئېشىگى ھېرىپ قېلىپ،
يۈكىنى ئارتتىم باقىنىڭ.
يىسەڭ چىشىڭ چۈشىدۇ،
سودىگەرنىڭ قېقىنى.
ئەينەككە قاراپ يۈلاي،
ساقىلىمنىڭ ئېقىنى.

☆ ☆

غازاڭ كېسىپ سەمرىتەي،
باققاندىكى قويۇمنى.
ئۆزەم تېپىپ ماڭالماي،
كېچە ماڭغان يولۇمنى.
قانچە گۇنايىم بولسا،
باغلاپ بېرەي قولۇمنى.

☆ ☆

گەپ قىلماستىن يۈرگەنگە،
ساراڭمىكىن دىدىڭمۇ؟
گەپنىڭ ئۇچىنى ئېيتتىم،
قالغىنىنى بىلدىڭمۇ؟
ئالا قانان بىۋاپا،
كويگىنىمنى بىلدىڭمۇ؟

☆ ☆

خەۋىرى كەلگەن بىلەن،
كەلمەيدىكەن ئۆزلىرى.
قاتتىق تاشنى ئېرىتكەن،
شىرىن ناۋات سوزلىرى.
مىنىڭ ئىچىمنى كويدۈرگەن،
موزاي كىرپىك كوزلىرى.

خىيال قىلىپ ئولتۇرۇپ
چىراي-پەيزىم سارغىيىپ.
يەتمەيتۇ مۇرادىغا،
بۇرۇنقى ئوتكەن شا، غېرىپ.
يېشىم يەتمەي قىرىققا،
كەتتى بېشىم ئاقىرىپ.

☆ ☆

ئىچىم ئېزىلىپ كەتتى،
قالدى تېرە ئۇستىخان.
ئۇلگىچە ئۇنۇتمايمەن،
كۈندە قىلدى داستىخان.
ئالتۇن گۈلنى ئۇنىسام،
كويۇپ كېتىدۇ بۇ جان.

☆ ☆

كالا سويۇپ قىسنىپ،
تېرىلغۇدا يېيىشكە،
بىزنى يارغا قاتقانلار،
تىرىك كەتكەي بىيىشكە.
بىرقېتىم سويۇپ قويۇپ،
كوڭلۇك ئاغرىپ نىمىشقا.

☆ ☆

كېچە ـ كۈندۈزلا ماڭدىم،
مۇشۇ تاغنى ئاردلاپ.
ئىككى كوزۇم تەلمۈردى،
ياردىم تەرەپكە قاراپ.
شەيتان دىگەن بىۋاپا،
ئوتقا سالىدۇ قىيناپ.

كېچە ـ كۈندۈز قىلارمەن،
يارىمنىڭ تىلەگىنى.
ئۈچ كۈن ياقىلاپ مېڭىپ،
ئوگەننىڭ ئىلەگىنى*
ئېگىز يالاپ كەتكەندۇ،
گۈلۈمنىڭ بىلەگىنى.

☆ ☆

كىشى يارى بىۋاپا،
كېتەي كوڭلۈمنى بولۇپ.
دەردىم ئارا بولمىدى،
سېنىڭ ئىشقىڭدا كويۇپ،
ئادەم كەلسە دۇئا دەپ،
ئاغزىغا يۈزىنى سويۇپ.

☆ ☆

كىيگەن ئىگىنىڭ يارىشىپ،
تاغدەك ئوسكەن بويۇڭغا.
كېلەرىڭنى مەن بىلسام
چىقىپ تۇرماي يولۇڭغا.
ئۆزى كىچىك بولسىمۇ،
ئالەمنى ئالۇر قولىغا.

---

* ئوگەننىڭ ئىلەگى — ئوگەن دەرياسىنىڭ بىر تارمىقى.

☆ ☆

كوزىمىزگە كور قىلىپ*
چايغا چىلىلاپ يارىنى.
غېرىپ بولۇپ ئولتۇرسام،
كىشى سورىماي ھالىمنى.
يار يادىمغا يەتكەندە،
نەمگە ياقاي باغرىمنى.

كوزۇمدىن ئاققان ياشىم،
توشۇپ كەتتى تارىمغا،
مەن يارىمنى تېڭىۋالاي،
كويۇپ كەتكەن باغرىمغا.
يار ئۆچۈن ئۆلۈپ كەتسەم،
ئاغرىنمايمەن جېنىمغا.

☆ ☆

كويۇك ئوت يامان ئىكەن،
پاتمايدىكەن تېنىمگە.
ھەممىسى سانچىق بولۇپ
تۇرۇپ قالدى بېلىمگە.
تۆگلۈگۈك ئوچۇق بولسا،
كىرىپ بارسام ئويۈگگە.

* كور قىلىپ ـــ كورسىتىپ تۇرۇپ.

☆ ☆

مېھرىۋانىم خوش ئەمدى،
ئۆزىتىپ قويۇپ ياندىڭ.
تولغىنىپ قاراپ تۇرۇپ،
بارتېنىمگە ئوت ياقتىڭ.
قانداق بارىمەن ئەمدى،
ئايرىلىپ يولدا قالدىڭ.

☆ ☆

مېنىمۇ قۇچاقلىدىڭ،
كوينىگىڭنىڭ تېشىدىن،
مەندە كوڭلىڭىز بولسا،
نان ئورۇپ يەي بېشىڭدىن.
مېنىڭ مەيلىمچە بولسا،
قوپمىسام يار قېشىدىن.

☆ ☆

مېنىڭ چىرايىم سۇنۇق،
مەن سارغىيىپ ساماندەك.
ئويۇڭگە باراي دىسەم،
قېشىڭدا يارىڭ باردەك.
كۇندە چىقتىڭ ياسىنىپ،
قىزىلگۇل تولۇن ئايدەك.

☆ ☆

مەن قىشقىغا باراي دەپ،
شۇ تار كوچا كەڭ بولماي.
ئالتىن بىلەن ئوينايلى،
دۇشمەن بىلەن تەڭ بولماي.
يالغۇز ياتقىن ئويۇڭدە،
يېنىڭدا ئادەم قويماي.

☆ ☆

مەن مۇندىن يېنىپ كەتسەم،
ھېرىپ قالماس ئۇلاغىم.
يار ئېتىمنى چىقارسا،
ئاڭلار ئىدى قۇلاغىم.
قىلچە گۇنايىم بولسا،
ئىلكىڭگە ئېلىپ سوراغىن.

☆ ☆

سىز يادىمغا كىرگەندە،
ماڭغان يولۇمدىن ئېزىپ،
ئىچىمدىكى دەردىمنى،
بېرەيمۇ خەتكە يېزىپ.
غېرىپ بىلەن سەنەمدەك،
ئولمەي تىرىك ئايرىلىپ.

سىزگە ئېيتتىم ئېلەنىپ*،
مەن قېشىمغا پاتالماي.
غېرىپ جان ئوتتۇك يامان،
كېچە ئورنۇمدا ياتالماي.
ئىچىمدىكى دەردىمنى،
خالى تېپىپ ئېيتالماي.

☆ ☆

سوغاق سۇنى بانىلاپ،
يوقلاپ باردىم ئۆيۈڭگە
ھېچ ئىلاجىم بولمىدى،
يار كەلدىمۇ كۆڭلۈڭگە.
ھېچنەرسە دەركار ئەمەس،
ئىچىمدىكى كۆيۈككە.

☆ ☆

تېرىپ قويسا ئۈنەدۇر،
يەنە كېلەر تېرىلغا.
يار تېنىم كۆيۈپ كەتتى،
ئارقىسىغا قايرىلسا.
بولەك باشتىن ئوينايمەن،
ئاداشىدىن ئايرىلسا.

* ئېلەنمەك ـ ئېلەشمەك، چاپلانماق.

☆ ☆

تۈن كېچىنى يورۇتقان،
ئون بەش كۈنلۈك ئاي ئىكەن.
يارىمنىڭ مىنگەن ئېتى،
كوندۇرمىگەن تاي ئىكەن.
ئادەممىكىن دەپ يۈرسەم،
قۈرۈق سولەت باي ئىكەن.

☆ ☆

ئۈلۈق كولنىڭ* ئىچىدە،
قېشىڭنى قارا قىلىپ،
قىلغان ۋەدەڭگە تۇرماي،
كوڭلۈڭنى ئالا قىلىپ.
بىرەر قاتار يوقلىغىن،
ئوتۇنغا بانە قىلىپ.

شامال كەلسە پۈرايدۇ،
ئەتراپىڭىز تۈز ئۈچۈن.
ھەجەپ ئىچىم كويىدۇ،
شۇ مەلىدە سىز ئۈچۈن.
ھەسرەت بىلەن تۇتقان يار،
گەپ ئاڭلىما بىز ئۈچۈن.

* ئۈلۈق كول – لوپنۇردا بىر يەر ئىسمى.

☆ ☆

ياخشى گەپنىڭ باھاسى،
ھەركىم ئالسا بىلىڭ تىللا.
ئۆيىنىغىن گاڭگۇك بىلەن،
جان قىينىلار ياڭسۇكدا*
پۇقرا ئەللەر بىلمەيدۇ،
سورىتى بار جاڭجۇڭدا.

☆ ☆

يامغۇر يېغىپ قالمىسۇن،
ھاۋا - جاھان بۇزۇلۇپ،
بىر ئېغىز گېپىم بىلەن،
يارىم بىزگە بۇزۇلۇپ.
بىۋاپا چىقىپ قالدىڭ،
مەن يۇرۇيمەن مۇرۇنلۇق.

☆ ☆

يامغۇر يېغىپ قالمىسۇن،
كىيگەن تونىنى ھول قىلىپ.
قاراپ كۈلىسىز يارىم،
مېنىڭ ئىچىمنى خۇن قىلىپ.

---

* ياڭسۇك ــ نامەرت.

ئوزەڭگە دورا قىلغىن،
مېنى سېتىپ پۇل قىلىپ.

☆ ☆

يار ئايرىلىپ قالغانغا،
چام سىلىپ ماڭغۇم كەلمەي.
شەيتان دىگەن بىۋاپا،
ئويلىسا چۈشكە كىرمەي.
ئىشلىپ كېتىپتىمەن،
قويغان قارادا كەلمەي.

يار بىلەن قاتار ماڭسام
كىچىگۇ چوڭ قارىشىپ.
سېنىڭ بىلەن ئاداش دەپ،
يۈرۈشىدۇ مارىشىپ.
شۇنداق ئالەم ئوتەرمۇ،
يىراق يەردىن قارىشىپ.

☆ ☆

يارنىڭ ئولتۇرغان ئويى،
قىلۋى يېنى توز بولۇپ.
ئۇچراشقان ئادەملەرگە،
ئېچىلمىسىز گۈل بولۇپ.

ئوتنگەنمىز چۇشۇپ قاپتۇ،
كويۇپ كەتتىم كۇل بولۇپ.

☆ ☆

يارغا قاتقان قوشىقىم،
ناۋاينىڭ بېيىتى.
بىر قېتىم سويۇپ قويۇپ،
تاش كوڭلۇمنى ئېرىتتى.
كوڭلى ئاغرىپ كېتىپتۇ،
بۇ كەمگىچە كېلەتتى.

☆ ☆

يەمىشلىك دەرەخلەرنىڭ،
يوپۇرمىقى سېرىدلىپ.
نوزۇك جان ئوتۇك يامان،
كەتتى يۇرەك ئېزىلىپ.
ئىزلەيمۇ تاپالمايمەن،
قايان كەتتىڭ ئېچىلىم؟

☆ ☆

يۇرگۇزمەيدۇ تەرگىشىپ،
ئوز تۇققانلار خاس بولۇپ * .
كوڭلىنى بولۇپ كەنتى،

---

* خاس بولۇپ — دۇشمەن بولۇپ.

قېرىنداشلار يان * بولۇپ.
غېرىپسىنىپ يۈرۈيمەن،
ئىچىم دەرت بىلەن تولۇپ.

ئەتىگەندىن بېرىسى،
دەردىمنى ئۆزەم بىلەرمەن.
كوزۇمدىن ئاقتان ياشقا،
كېمە سېلىپ ئۆتەرسەن.
مەندىن ئۆتكەن كەمچىلىك،
ئۆز ئۈستۈمگە ئالارمەن.

☆ ☆

ئەتىگەن كەلگەن شامال
كۈن پاتقۇچە توختىماي.
جاپا تارتتىڭمۇ يارىم،
بىرچە كېلىپ يوقلىماي.
بىر مەلىنىڭ ئىچىدە
ساڭا كىشى ئوخشىماي.

☆ ☆

غېرىپسىنىپ ئولتۇرسام
كىم كېلىدۇ قېشىمغا،

* يان - يات.

كېمە سېلىپ ئوتتۇڭلار،
كوزدىن ئاققان يېشىمغا.
شۇنچە دەرت ـ ئەلەم كەلدى،
كىچىك تۇرۇپ بېشىمغا.

☆ ☆

غېرىپ بولغان چېغىمدا،
ھېچكىم كەلمەي قېشىمغا.
يار مېنى تاشلىۋەتسەڭ،
ياخشى بولماس ئېتىڭغا،
چىن گېپىڭنى دېمىگىن،
ئۇرۇق ـ تۇققان، يېتىڭغا.

☆ ☆

غازاڭلار سارغىيىپتۇ،
كۈز بولغانغا ئوخشايدۇ.
كوزۇمدىن ئاققان يېشىم،
ئەمدى قاچان توختايدۇ.
غېرىپلىغىمنى بىلىپ،
كۈندە كېلىپ يوقلايدۇ.

ھەجەپمۇ يارىشىپتۇ،
بويۇڭدىكى پەشمىتىڭ.
غېرىپ كوڭلۇمنى يېشىپ،
بىردەم ئولتۇر گەپلىشىپ،

ئۇز تۇققان بولدى دۈشمەن،
يۈرگۈزمەيدۇ تەرگمشىپ،

☆ ☆

ھەممىدىن ئىگىز ئۇچۇپ،
كوزۇم چۇشتى تېرەككە.
جاندىن ئېزىز چىمەنگۈل،
ئوتۇك چۇشتى يۈرەككە.
خاتىرىڭنى جەمى قىل،
گەپ قىلمايمەن بولەككە.

☆ ☆

ھارۋىنى ھەيدەپ ماڭدىم،
كونچىدىكى① سامانغا.
گەپ قىلمىساڭ بولمايدۇ
ماڭا ئوخشاش يامانغا.
دوست ۋە دۈشمەن ئىچىدە،
چىققالمىدىم دالانغا.

☆ ☆

ھاۋا پاراخوت② ئۇچادۇر،
ئاسماندىكى يەل بىلەن.

① كۈنچى — لوپنۇرناھىيە بازىرىنىڭ ئىسمى.
② ھاۋا پاراخوت — ئايروپىلان.

AltunOq

ئاغزىدا بىزنى ئالداپ،
يېنىدىكى ئەل بىلەن.
بۇ يۇرتتا تۇرمايدىمەن،
مەن ئايرىلسام سەن بىلەن.

☆ ☆

ھاۋادىن چۈشۈپ تۇرغان،
قارمىدى يامغۇرمىدى؟
كويگىنىمنى بىلمەيسەن،
ياردىم باغرىڭ تاشمىدى؟
بىر تەرەپكە قايرىلماي،
بولەك ياردىڭ بارمىدى؟

ھەمرا دىگەن ھەمرايىم
قايان كەتتىڭ قايرىلىپ.
بىر تەرەپكە كەلمەيسەن،
بىرەر ۋاقلىق يات قىلىپ.
توڭۈلۈپلا* كەتتىڭمۇ،
سەن باغرىڭنى تاش قىلىپ.

☆ ☆

قاچان سايىسى چۈشەر،
يېڭىدىن تىككەن*جىرىم

* توڭۈلمەك ــ ئاينىش، بۇرۇلۇش، يونۇلۇشنى ئۆزگەرتىش مەنىلىرىدە.

سۆيسەڭ تىلىمنى ئېرىتەر،
ناۋاتتىن تاتلىق لېۋىڭ.
يېڭى ئۆسمە نازۇك جان،
يالغۇز ئۆزەمنىڭ خىلىم.

☆ ☆

قانىتى بار قۇش بولۇپ،
ئۇچۇپ ھاۋاغا چىقسام.
دۈشمەنلىرىڭ بولمىسا،
ئېلىپ ئىچىمگە يۇتسام.
بار تېنىمگە ئوت كەتتى،
قولۇڭ ئۇچىنى تۇتسام.

☆ ☆

قانىتى بار قۇش بولۇپ،
ھىندىستاندا قىشلىسام.
مېنىڭ سۇنار چىرايىم،
بىردەم ئۆيدىن چىقمىساڭ.
ئاخىر بولار ئۇۋالىم،
خۇدايىمغا يىغلىسام.

☆ ☆

قەنىنى قوشۇپ يۇغۇرغان،
ناشپىكەرنىڭ تىلىغا.

يارىمنىڭ خەۋىرىنى،
ئېلىپ كەل يالغۇز قاغا.
يارِ مېنى يامان دىسە،
ئەمدى ئۇينار خىلىغا.

قارا چاچنى تالقىتاي①،
سايە بولسۇن يولۇڭغا.
جېنىمنى قېتىپ بېرەي،
كەتمەن تۇتقان قولۇڭغا،
كېلەرىڭنى مەن بىلسەم،
چىقىپ تۇرماي يولۇڭغا.

☆ ☆

قېرىپ قالسام يۈرۈيمەن،
تىرەك - ھاسا تايىنىپ.
ئۇنلۇقتىن② بېلىق تۇشۇپ،
ئادا شىمغا يارانىپ.
كونچىگە چىقىپ كەتتىم،
نىمە ئىكىن خىيالىم؟

☆ ☆

قاش - كوزۇڭنى ئوخشىتاي،
ئېقىپ تۇرغان بۇلاققا.

① تالقىتماق — چۇۋۇماق.
② ئۇنلۇق — لوپنۇردا يەر ئىسمى.

قىلىچە گۇنايىم بولسا،
ئۆزەڭ ئالغىن سوراقتا.
مەن مۇرۇنلۇق يۇرۇيمەن،
ئوڭ كوزدىكى قاراقتا.*

☆ ☆

قېشىڭنىڭ قاراسىنى،
نەمگە تېرىپ ئۇندۇرەي.
بىردەم ئولتۇر قېشىمدا،
مەن كوزۇمگە سىڭدۇرەي.
دوستۇمدىن تولا دۇشمەن،
قانداق ئېچىلىپ كۇلەي.

☆ ☆

قوغۇننى تىلىپ قويۇپ،
ئۆزەڭ يىمەي تۇرامسەن؟
مۇڭداشقىلى مەن كەلدىم،
بىر گېپىڭنى دىمەمسەن؟
ئىچىمگە چۇشتى كويۇك،
قىزىلگۇل يار بىلەمسەن؟

قىلۇىدىن كەلگەن شامال،
تېگىپ تۇردى قۇلاقتا،

* قاراق ـــ قارىچۇق.

چىرايىڭ ھەجەپ سۇنۇق،
كىملەر ئالدى سوراقتا.
قاش - كوزۇڭنى ئوخشتاي،
ئېقىپ تۇرغان بۇلاقتا.

☆ ☆

قىرىق ئادەم بېرىپتۇ،
قارا دوڭگە* زەمبىلگە.
ئىشىنىپ يۇرۇپتىمەن،
قىزىلگۇلۇم مەن سىزگە.
شۇنچە دەردىنى تارتسام،
دال بولمىدىڭ دەردىمگە.

☆ ☆

خىزمىتى چىققان بولسا،
كېلەر ئىدى بىز ياقتا.
شەيتان دىگەن بىۋاپا،
ھەجەپمۇ سالدى ئوتقا.
ساياقلىق قىلما يارىم،
چۇشاق سالاي پۇتۇڭغا.

☆ ☆

قوشىغىم ئېيتىپ بېرەي،
تېگىنى بىلگىن ئوزۇڭ.

* قارادوڭ ـــ جاي ئىسمى.

AltunOq

مېنىڭ ساڭا كۆيگىنىم،
ھەسەلدىن تاتلىق سۆزۈڭ.
چىرايىڭغا ياراشقان،
قاش - كىرپىك قارا كۆزۈڭ.

☆ ☆

قولۇڭدىكى بىلەيزۈك،
پاتار بولسا بىلەككە.
بىر سىڭىل دەپ ئېسىركەپ①
تۇغۇلۇپسەن بولەكچە.
ئەگەر ئاۋازىڭ چىقسا،
دەز كېتىدۇ يۈرەككە.
قوساق كۆپۈكى قىلماي،
ئولتۇرۋاتقىن مېنى.
شۇنچىلارنىڭ ئىچىدە،
خارايلاپ② تۇتتۇم سېنى.

☆ ☆

ئۆگەننىڭ ياقىسىدا،
ئۈنۈپتۇ توغراق يانتاق.
ھاشارچىغا يېتەلمەي،
كېچە - كۈندۈز يول ماڭساق.

---

① ئېسىركەپ — ئەتىۋالاپ.
② خارايلاپ — تاللاپ.

ياشلارغا تەڭ قىلمىدىڭ،
ساقىلىمغا ئاق چالسا.

ئوتىدىغان يولۇڭغا،
ئولتۇراي سايە قىلىپ.
مەن بېرىپ يوقلاپ كېلەي
بىر ئىشنى بانا قىلىپ.
بولدى بۇگۈن توققۇز كۈن،
يۈرۈيمەن نالە قىلىپ.

☆ ☆

ئۆزەم خەت بىلەر بولسام،
سىزىپ ئالسام كوزۇڭنى.
ئېچىلىم ئايارسەنمۇ،
بىر - ئىككى ئېغىز سوزۇڭنى.
سەن ئۆزەڭ كىچىك ئەمەس،
تونۇپ يۈرگىن ئۆزەڭنى.

☆ ☆

ئۆزەم يوقلاپ يۈرۈيمەن،
سىغىنغىنىمنى چىنەپ * .
قىرىپ قالغان خوتۇندەك،
ماڭغان يولۇمدىن تېنەپ.

---

* چىنەپ ـــ ئولچەپ.

يارىم مىنگەن ئىتىگىنى،
قىزىلغا بەرگىن ئىنەپ①.

يېرى جاڭگاللىق ئۈچۈن،
كورۈنمەي غاغالتاسى②.
ئۇلۇغ شەھەردىن كەپتۇ،
قەنىي سالغان خالتاسى.
يۇرتتىكىلەرگە ئوخشاش،③
كوينىكىنىڭ ياقىسى.

كوينىكىنىڭ ياقىسى،
سىم يىپ④ بىلەن پەرلىگەن.
تاك ئاتقۇچە ئىش قىلىپ،
چارقا سوزۇپ يەملىگەن.⑤
ئۇلۇغ شەھەردە ئولتۇرۇپ،
كول ئىچىگە كەلمىگەن⑥.

ياغ بېلىقنى يەي دىسە،
كول ئىچىگە كەلمەسمۇ؟
ئاسماندىكى يۇلتۇزدەك،

① ئىنەپ — ئەن سىلىپ، ئاتاپ.
② غاغالتا — دەريانىڭ كىمە توختايدىغان يېرى.
③ "شەھەردىكىلەرگە ئوخشاش" دىگەن مەنىدە.
④ سىم يىپ — زەر يىپ.
⑤ "چاق بىلەن يىپ ئىگىرگەن" دىگەن مەنىدە.
⑥ لوپنۇرلۇقلار ئوزلىرىنىڭ يېزىلىرىنى "كول ئىچى" دېيىشىدۇ. بۇ سەھرا يېرى دىگەن مەنىدە.

بىز ئىككىمىز ئەمەسمۇ؟
يادىغا ئونار بولسا،
بىرەر قېتىم دىمەسمۇ؟

☆ ☆

كورلىغا بارايلى دەپ،
سەھەردە ئاتنى توقى.
ئەلدە قۇلدەك ئىشلىگەن،
قولدا پۇلۇمنىڭ يوقى.
ئېچىلمىدىن ئايرىلسام،
كوزۇمنى قارغا چوقى.

ئاڭلمايدۇ سوزۇمنى،
ياخشلارنىڭ قۇلاغى.
چىدىغلى بولمايدۇ،
جاجاڭ بەگنىڭ سوراغى.
كوچكەندە يېتشەلمەي * ،
ئاجىز كېلىپ ئۇلاغىم.

ئاجىز كېلىپ ئۇلاغىم
بۇ يوللارنىڭ يىراغى.
نىرى بېقىپ ماڭغىنىڭ،
هورقىزلارنىڭ سىياغى.

* "يارىم كوچكەندە" دىمەكچى.

تىلىمنى كۈيە يەسۇن،
مەلىمزنىڭ چىراغى * .

ئىچىمدىكى دەردىمنى
يېزىپ بېرەي خەت بىلەن.
قىزىلگۈلۈم ھەمرايىم
ئوينۇيمۇ سەن مەن بىلەن.
قىلغانداقى ئىشىڭنى
ئوناپ تۇردۇم غەم بىلەن.

ئون بەش كۈنلۈك ئاي دەيمەن،
يايىردىمنى تولا داڭلاپ.
ئىچىم تولا كويەدۇ،
ھەرخىل، ياڭزا گەپ ئاڭلاپ.
بىر ئىغىز گەپ قىلمامسەن،
ئاشناڭغا نومۇس ساقلاپ.

مەن ئارادا يول ماڭدىم،
بوغون ئىشنى چاغلاي دەپ.
خۇدايىمغا يىغلايمەن،
يارنى قولغا ئالاي دەپ.

* بۇ تۇت مىسرانىڭ مەنىسى: سېنىڭ نېرى قاراپ مېڭىشلىرىڭ خۇددى ھورقىزلارنىڭ سىياقى، سېنىڭ تەرىپىڭگە جۈرئەت قىلىپ ئېغىز ئاچقىنىم ئۈچۈن تىلىمغا كۈيە چۈشسۇن، سەن مەلىمزنىڭ چىرىغى، ئاخىرقى ئىككى مىسرادا لىرىك چىچەكنىش قىلىنغان.

Altun Oq

ئىچىمدەكى ئەرمىنىم،
سەن يار بىلەن ئۇيناي دەپ.

ئاقاڭدىن قارلاپ تۇرسام،
قارا كوزۇم تالغىچە.
ئۇينۇمۇسام بولمايدۇ،
مۇنداق دەتكە قالغىچە.
ئەمدى مەن قانداق چىداي،
بىزنى يالا كەلگىچە.

دۇشمان بولمىغىن خەقلە،
ھەممىمىزلا بىر تۇققان.
قارايۇز بولۇپ كەتسۇن،
بەگلەگە بىزنى چاققان.
ئۆلمەيدىغان ئادەم يوق،
ئەجەل ھەممىنى يۇتقان.

قارغىدىن سالام دىدىم،
قارغا دىدىمۇ سالام.
كوزۇمدىن ئاققان ياشىم،
ئاردىلىپ توققۇز تارام.
غارىپلىق يەتتى بىزگە،
ھېرۋان جانىم ئانام.

بۇگۇن كېچە نىم بولدۇ،
ئىتلەر قاۋاپ ياتمادى.

ئارامسززا دۈشمان با،
ئىككىسىلەننى قوشمادى.
ئېرى كېلىپ قالغاندا،
سىر ساندۇقتا ساخلادى.

غازاڭلار ساغارىپتۇ،
كۈز بولغاڭغا ئوخشايدۇ،
بۇمېنى ئاققان ياشىم،
ئەمدى قاچان توختايدۇ.
غارىپلىغىمنى بىلىپ،
كۈندە كېلىپ يوختايدۇ.

ئوزۇم خەت بىلە بولسام،
سىزدىپ ئالسام كوزۇڭگۇ.
ئېچىلىم ئايايمۇ سەن،
بىر ـ ئىككاغىز سوزۇڭگۇ.
سەن ئوزۇڭ كىچىك ئەمەس،
تۇيۇپ يۈرۈ ئوزۇڭگۇ.

گېلىمدىن نان ئوتمەيدۇ،
سۇۋسلەن چاينا ماسام.
كوزۇمگە ئوقو كەممەس،
ئۇنۇڭنو ئاڭلاماسام.
كىم كېلىپ ئورۇۋاتۇر،
ئاران ئىمارەت سالسام.

گۇلۇم بىر .كورۇشمەدۇق،
بۇيول ئوتكەن ئورمۇدا.
قاشڭڭا باراي دىسەم،
مىنى ئالەنچىم بولمۇسا.
بىرگەپنى ئەيتسۇن،
مىنى بىلەن ئوينۇسا.

قاناتى بار قۇش بولۇپ،
چىقىپ هاۋادا ئۇسسام.
يۇرۇگۇمگە كەتتى ئوت،
قولۇڭ ئۇچۇنۇ تۇسسام.
مۇرادىم بولۇر هاسىل،
سىنى ئىچىمگە يۇتسام.

قاناتى بارقۇش بولۇپ،
هىندىستاندا قىشلاسام.
مىنى سۇنۇ چىرايىم،
بىردەم ئويدۇن چىقماساڭ.
ئاخىر بولۇر ئۇۋالىم،
خۇدايىمغا يىلغاسام.

ئىڭڭال باشتالىپ كەلگەن،
يارىم بىززى گۇل قىلىپ.
ئوينۇۋ ياخشى ياماڭڭا
مىنى ئىچىممى خۇن قىلىپ،
ئاداشىڭدىن ئايرىلساڭ
يانا ئوينۇيمەن پۇل قىلىپ.

كويۇك ئوت يامان ئىكەن،
پاتمايدىكەن ئىچىمگە.
ھەممە سانچىق بولۇپ،
تۇرۇپ قالدى بىلىمدە.
تۇۋۇڭىز ئاچۇق بولسا،
كىرىپ بارسام ئويۇڭگۇ.

ئۆزۈڭگە ئىرىسقى قىل،
بىلەكتەك ئۇنگەن ساچىڭ.
مەن سىنى ئۇنۇغوندو ①
ئاقار دەريادەك ياشىم.
ئالتۇندەك خەن ② قويغۇندەك،
تۇرادۇ قارا قاشىڭ.

بوزۇرقاپ چىققان ئوسا،
بۇغداي تۇۋلەپ ئۇنەدۇ.
مەلىكەم ئوزى چىچەن،
دەت تاپتقاننى بىلەدۇ.
ئويۇڭگە كىرىپ چىقسام،
كىچىگى - چوڭ كۇلەدۇ.

چوڭ خەققى ۋالاسى دەپ،
تاما تۇتۇپ مەن سىززى.
ھەجەپ ياتىرقاپ كەتتى،

① ئونوغوندو — ئويلىغاندا.
② خەن — خەنە.

كوزۇگە ئىلماي بىرزى،
ئاسماندا قى ئاي غوقشۇش،
كىم توغار شۇنداق قىزى.

پەرىزاتقا ئوخشۇيدو،
مەلىكەمى ئاناسى.
بىرزى پەس دەپ ئاتاماڭ،
بىر شۇ ئادەم بالاسى.
ئادەمى ئىچىدە بار،
خۇدا سالغان ئالاسى.

مەلەدەكى بالالار،
گەپ قىلىشادۇ ماڭغا.
ئالەم قاچان يارۇر دەپ
ئۇختاماي قالاپ تاڭغا.
بىرنانىنى پۇتۇن ياسەم
تەڭنىنى قويدۇم ساڭغا.

غازاڭلار ساغارىپتۇ،
كۇز بولغۇڭگۇ ئوخشۇيدو.
كوزۇمدىن ئاققان ياشىم،
ئەمدى قاچان توختۇيدۇ
غارىپلىغىمنى بىلىپ،
كۇندە كېلىپ يوختۇيدۇ.

بۇگۇن تۇشۇمگە كىردى،
تۇتۇپتۇ مەن قولۇنۇ.

AltunOq

كورگەن ئەللەر سورايدۇ،
توسۇپ چىقاي يولۇنۇ،
بىشىك ئاناڭ ياساغان،
بوز يىگىتنى بويۇنۇ،

مىنگەندەكى ئىگەرى،
ئالتۇنۋىلەن سىرلانغان،
قارا ئويۇنۇ① گوشىگە.
ياش ۋاللانى چىللاغان.
ئەلۋەرگەن شاپاغىنى②
چوقتو سوغ قىرالاغان.

شومالەنى ئىچىدە،
كىملەر كەلدى قاشىڭغا.
پۇتۇن يۇتتۇ ئىگا قىپ،
سىنى ئەتكەن ئاشىڭغا.
دەردىڭدە ئولۇپ كەسسەم،
يىلغايمۇ سەن باشىمغا.

ئوت - كويۇككە چىدىماي،
چىكىپ نەشە چىلىمدا.
سىندۇق دۇشمان ئاللىدا،
بىر پۇلۇم يوق قولۇمدا.
يىتىم بالاغا ئوخشۇش
مەن ئولتۇردۇم بۇلۇڭدا.

① قارا ئويۇنۇ — قارا ئۈيىنى.
② شاپاغ — شاپاق دوپپا.

يانى كوللۇ ئىچىدە،
ياراتىپ سېنى تۇتتۇم.
ئات ەسىپ تون كەيدۇرەي،
هاۋاداقى بۇلۇتتۇن.
ئاكەم كېلىپ ئاكەتسۇن،
ئۇلۇگۇمۇ بۇ يۇتتۇن.

ئىشىگىڭدىن ئۆتەرمەن،
بانە قىلىپ كالاغا.
قۇرۇغ دەيىا ياقالاپ،
كېچە ماڭدىم شايىاغا.
ئوزۇ قارا بەدى گوپا،
چىغمايمۇ سەن تالاغا.

مەن مەللەڭگە بارغاندا،
تانىۋاپسەن ئىزىمنى.
سەن يادىمغا كىرگەندە،
قۇچاقتادىم تىزىمنى.
بۇرۇنلا كورۇپ قويغۇن،
مەرام دىگەن قىزىڭنى.

ئويۇڭگۇ ئارقاسىغا،
سېپىل سوقۇپ شەرتەي.
سەن ئەمدى ئاڭگا كەسەك،
مەن ئەمدى قايداغ ئېتەي.
خۇدايىم بەرسە قانات،
ئۇچۇپ كەينىڭدىن يېتەي.

بۇغدايلىق ئاراسىدا،
زاغۇن ئىلانىپ كەتكەن.
سىنىڭ ۋىلەن مىنىڭدەك،
كىم مۇرادىغا يەتكەن.
ئالتۇن ۋىلەن كۇمۇشتەك،
سىرلاپ يۇغۇرۇپ ئەتكەن.

ئارۇخلاپپا كېتىپسەن،
جېنىممى ساڭا ۋەردىم.
ئېنەڭگى رازا قىلغىن،
تۇزۇڭگۇ تولايىدىم.
رەڭگىممى ساغانى،
بىر قاتىلماغان دەردىم.

ئىچىم ئېزىلىپ كەتتى،
ئەمدى تېرى ئۇستۇقان.
ئۇلگۇچە ئۇنۇتمايمەن،
كۇندە قىلدى داسۇقان.
ئالتۇن گۇل يادىغا كىرسە،
كويۇپ كېتەدۇ بۇ جان.

ئىچىدە دەرت - مۇڭۇ يوق،
ئۆينۇيدو سۇدا بالىق.
سودۇگەلەر كېلەدۇ،
لوپ تەرەپكە مال ئالىپ.
گۇلۇمنۇ كوڭلۇ ئاچىلسۇن،
ئايۇن - بۇيان قول سالىپ.

غارىپ بولغان چاغىمدا،
ھېچكىم كەلمەي قاشىمغا.
يار مېنى تاشلاۋاتساڭ،
ياخشى بولماس ئاتىڭغا،
چىن پېخىرىڭگى دىمەگىن،
ئۇرۇق - تۇققان ياتىڭغا.

ئاناڭىزى ئىچىدىن،
بولۇك ياڭزا تۇغۇلۇپ.
سويىسەم لەۋلىرىڭ تاتلىق،
ناۋات بىلەن يۇغۇرۇپ.
تالىيىڭگى يوخلۇغۇ،
ئولتۇرۇپسەن بوغۇلۇپ.

ئىچىم كويۇپ كېلەدۇ،
ئوت تۇتاشىپ تېنىمگە.
غارىپلىقنى يامانى،
ناخشا كەلمەي زېنىمگە.
غارىپسىنىپ يىغلايمەن،
ئىچىمدەكى دەردىمگە.

مەن تولۇ ناخشا ئېيتسام،
ساراڭ دەيدۇ بۇ باللا.
دەردى يوق دەيسەن مېنى،
چىرايىمغا قاراڭلار.
دەردىمنى ئايتىپ بېرەي،
قولاق سالىپ ئاڭلاڭلا.

بۇيۇم بىلەن قۇيۇلۇپ،
كوزۇمدۇن ئاققان ياشىم.
ئوت ـ كويۇك يامان ئىكەن،
ئاينالىپ كەتتى باشىم.
ئىچىم ئېزىلىپ كەسسە،
ساخ تۇرادىكەن تاشىم.

ئىچىم ئېزىلىپ كەتتى،
تازا سىياق باغرىمدا.
ئوت ـ كويۇك يامان ئىكەن،
ئەمدى كەلدىم ئاخىرىمغا.
ناخشا ئەمەس بۇيىغى،
مەن يىغلايمەن ھالىمغا.

يۇرۇتمەيدۇ تەلگىشىپ،
ئوز تۇقتانلار خاس بولۇپ.
كوڭلۇنۇ بولۇپ كەتتى،
قارىنداشلار يات بولۇپ.
غارىپسىنىپ يۇرۇيمەن،
ئىچىم دەرت بىلەن تولۇپ.

مىنىڭ ئۇزۇمگە سۇۋاپ،
ئاجىراماس قارانى.
ئوز تۇققان قارىنداشتىن،
ماڭا كەلگەن بالانى.
خۇدا تالەي ئايىتماي،
ئاڭا ئاتا ـ ئانانى.

Altunoq

تورزاق قويۇپ باستۇراي،
نولۇ ماڭغان بولۇڭغا.
مۇنداق قىلىپ يۈرۈسەن،
بۇ جاي قالۇر قۇلۇڭغا.
كەيگەن ئەگىنىڭ ياراشىپ
تالدەك ئۇسكەن بويۇڭغا.

ئۇتۇپ بارغان قاغىلا
يانىپ توۋەمگە توختاپ.
سېنى دېگەن گېپىڭگى
يۈرۈمەن ئىچىمدە ساختاپ.
ئىشىگىڭگى ئالدىدا
بولبۇلغا ئوخشاش ساراپ.

كويۇكنىڭ دەردى يامان
ئويناپ ئالغىن مەيلىڭدە.
كويگۇنۇمنى بىلمەدىڭ
مەن يۈرۈيمەن كەينىڭدە.
كىرپىكىڭ تال ـ تالغىنا
قاشلىرىڭ قىيغان قەلەم.

3

بۈگۈن ئايغا بەش بولدى،
قۇياش پېتىپ كەچ بولدى.
ياردىم كېتىپ يىراققا،
كورۈشمەكمۇ تەس بولدى.

ماڭىپمۇ يېتالمادىم،
ئاقىپ تۇرغان تارىمغا.
بارساڭلار سالام دەڭلار،
باغرى قاتتىق يارىمغا.

ئۇچۇپ بارغان قاغىلار،
گۈل يارىمنى كۆرۈپ كەل.
قانچە ياتىرقاپ كەتتى،
شاخلىرىغا قونۇپ كەل.

ئىلاجىم يوق ئوخشايدۇ،
پېشانەمدە بۇيرۇقتا.
يارنىڭ يولىدا قاسراپ،
توڭلاپ ئۆلمەدىم سوقتا.

ماڭغانغا تۈگىمەيدۇ،
توققۇز ئوينىڭ يوللۇرۇ.
تال چىۋىقتەك ئەشمەدۇر،
گۈل يارىمنىڭ بويلۇرۇ.

چارا يولى يىراقمۇ،
مىنگەنلىرى ئۇلاقمۇ.
خەتكە جاۋاپ بەرمەيلا،
ئۇڭ قىزلىرى چولاقمۇ.

ئاي بىلەن كۈن تەڭ چىقىپ،
ئەلچى ئەۋەتتىم ساڭا.

ئايمۇ ياندى، كۈنمۇ ياندى،
ھېچ خەۋەر يوقتۇر ماڭا.

ئۈچاقتىكى زاغراڭنى،
كومتەرمەمسەن تەڭلەڭگە.
كوڭلۈڭدىكى يارىڭنى،
كەلتۈرمەمسەن مەلەڭگە.

دوڭ باشىدا ئولتۇرۇپ،
قارايمەن مەلەڭ سايان.
ھېچنەدە كورۇنمەيسەن،
موكۇپ ئالدىڭ سەن قايان.

ئومرۇم ئۆتۈپ جاڭگالدا،
بىر كورمەدىم بويۇڭنۇ.
مېنى قويۇپ ئارماندا،
قىلىۋاپسەن تويۇڭنۇ.

ئاشناڭ مازار بولسىمۇ،
كورسەتمىگىن كوزۇمگە.
بولسا مەندەك ۋاپالىق،
يېقىن ساقلا ئوزۇڭگە.

ئەتىلىككە كېتىمەن،
ئويناۋالغىن ئازادە.
سېنىڭ قىلغان ئىشلارىڭ،
يۈرۈگۈمدە گادازە.

قارچۇغىنى قۇشلاپسەن،
قاچان بىرسەن ئىندەك.
ھەجەپ مېنى ئازدۇردۇڭ،
ئېزىتقۇ بالا جىندەك.

ئاش بەرمىدى باي قىزى.
زايا بولۇر دەپ ساڭا.
ئۇنۇتقۇسىز خان ئايىم،
ئۇتۇنۇ سالادى ماڭا.

مەن قويۇمنىڭ ھايدايمەن،
توپا شەردە ① كوش مورگە ②.
ئايرىلماسقا ئويىنادۇق،
ۋەدىلىشىپ ئومۇرگە.

ئالما بەرگەن قولۇڭغا،
ئالتۇن ئۇزۇك سېپ قوياي.
مېنى سويگەن ئاغزىڭغا،
ئىشقى-كويۈك سېپ قوياي.

ئۇيۇلغۇڭنى ③ چىڭ باغلا،
مەن چۇرۇلۇپ ئوتلايمەن.

① توپاشەر — لوپنۇردىكى قەدىمى بىر شەھەر خارابىسىنىڭ ئاتىلىشى.

② كوشمۇر — جاي ئىسمى.

③ ئۇيۇلغۇ — جاندارلارنى ئوتقا باغلاپ قويۇش.

راست گېپىڭنى ئېيتقىن يار،
ئەتە ماڭماي توختايمەن.

ھاشاچىلار كېلىپتۇ،
چىقىپ تۇراي يولىغا.
يارىم كەلگەن ئوخشايدۇ،
كوزۇم چۈشتى تونىغا.

يارنىڭ كوڭلى قۇلپۇلۇق،
ئاچىلماسقا ئېتىلگەن.
سىز يار بىلەن ئويناشقا،
شۇنچە ئايدىن ئىنتىلگەن.

مېنى بۇندىن كەتتى دەپ،
كىملەر تۇتتى قولۇڭنى.
كورگەنلەرگە خار قىلما،
خۇما كوزۇم بويۇڭنى.

ئىشىك ئالدىدا مۇز كولچەك،
ئاتلاماي ئوتۇپ كەتتىم.
باشقا يار تاپىۋاپسەن،
قارىماي ئوتۇپ كەتتىم.

ئاقسۇيا توپەسىدە
تىزغا كېلىپتۇ قىياق.
كېلىپ مېنى يوقلاسۇن،
مەلەمىزدىكى چىراق.

AltunOq

سەنمۇ باغلا بىلگىنى،
ياقىل بىلەن، يازدىل بىلەن.
ئەمەل قىلىپ شەرتىگە،
تۇرغىن ھامان بىز بىلەن.

ئۇستەڭ ياقىلاپ بارىپ،
دەسسىۋالدىم يىلانىنى.
يارىم بىلەن قاچىشقا،
تۇزۇپ قويدۇم پىلانىنى.

دوڭ مەلەگە قار ياغدى،
ئويناغالى بولمايدۇ.
ئويناساقما ئوينايلى،
تاچىلىقتا بولمايدۇ.

ئىشىگىدىن ئوتتۇم مەن،
تۇرۇدۇ چىراق يانىپ.
بۇ دۇنيادا ئوتەرمۇ،
يار ساڭا باغرىم قانىپ؟

ئىشىگىدىن ئوتتۇم مەن،
ئوتكەنىمنى بىلدىڭمۇ؟
ئارقامغا يانىپ قاراپ،
كويگەنىمنى بىلدىڭمۇ؟

تۇمەنجان ئاشىغىڭ تولا،
ئۇجۇل① پۇراپ چىقتى سويا②.

① ئۇجۇل ــ يىپكەن.
② سويا ــ قومۇش ۋە يىپكەننىڭ يىپگى چىققان بىخى.

ئايرالىشمايلى يارىم،
بۇ كوڭلۇم قاچان قانا.

ئىككىمىز تەڭدەكقىنا،
تۇگمە تۇگۇشكەندەكقىنا.
ئىككىمىز ئاراسىدا،
گۇللەر ئېچىلغاندەكقىنا.

ئىشىك ئالدى جىرىم چۇق،
ئۇگۇلايدۇ تۇمۇچۇق.
ئاقسۇپىدا بارمىدۇر،
بىزنىڭ ياردەك خۇش ئۇچۇق.

يارىم توپلەي كىيىپتۇ،
پاشنىسىگە قاش قويۇپ.
قاچانلىققا ياتۇرمىز،
بىر تەكيىگە باش قويۇپ.

ئىشىك ئالدى قارىياغاچ،
پالتا چاپسام تېگى تاش.
بىر تەكىدە ئىككى باش،
جاننى ئالغان قارا قاش.

باق دىگەندە باقىلا،
باقما دىگەندە باقىلا.
كېتەر چاغ بولىۋىدى،
يۇرەككە ئوت ياقىلا.

ئاتلاندىم يىراق يەرگە،
كوزۇم كورمىگەن يەرگە.
يارىم ئىچىڭ ئاغرىسۇن،
مەن ئاشىق قەلەندەرگە.

سىنىڭ باغىڭ ئالمالىق،
مىنىڭ باغىمدا ئانار.
بىردەم تۇرساڭ يانىمدا،
ئۇسسۇلۇق باغرىم قانار.

كىچىككىنە قۇرغۇيۇم،
كىمگە ئەقىدە باغلادىڭ.
كىم بىلەن سوزلۇك بولۇپ،
مەندىن جۇدا ئەيلەدىڭ.

ئەي يارىم تەرك ئەيلەمە،
زەنجىر مىنىڭ ئىلكىمدەدۇر.
ئەۋەلى بىزنى سويۇپ،
ئەمدى كوڭلۇڭ كىمدەدۇر.

بىرگە كەتمەي قىپ قالدىڭ،
خۇمالىغىم ياخشى قال.
هاياتىمنىڭ باهارى،
تۇمالىغىم ياخشى قال.

تولۇن ئايدەك چىرايىڭ،
زۇۋالىغىم ياخشى قال.

سوزى شىرىن، خۇما كوز،
ئوت - چىراغىم ياخشى قال.

جۇدالىقتىن دەرت چەككەن،
ۋاپادارىم ياخشى قال.
ئەقلىمنى سارالڭ قىلغان،
ئوماق يارىم ياخشى قال.

ئەل ئاغزىغا تىل تېتىق،
بال - شېكەرىم ياخشى قال.
يۈرەگىمنىڭ پارچىسى،
جان - جىگەرىم ياخشى قال.

پەيادىلار كورمىگەن،
مەقسىدىنى دىمىگەن،
چىن سىرىنى بەرمىگەن،
كوڭلى نازۇك ياخشى قال.

ئامرىغىم ئومۇرلۇك،
لەۋزى ھەسەل سويۇملۇك،
كوكۇل خوشى كويۇملۇك،
خۇلقى تۈزۈك ياخشى قال.

بىر گە كەتمەي ئايرىلغان،
ئوڭ قاناتى قايرىلغان،
دەرت - پىراقىنى يار قىلغان،
جۇدالىغىم ياخشى قال.

زىل كوڭلۇڭنى خار قىلما،
كەڭ كوكسۇڭنى تار قىلما،
ئۆزگىلەرنى يار قىلما،
سۇلۇ يارىم ياخشى قال.

☆ ☆

كويۈكىنۇ دەردى يامان،
ئويناپ ئالغىن مەيلىڭدە.
كويگۈنۈمنى بىلمەدىڭ،
مەن يۆرۈيمەن كەينىڭدە.

كىرپىكىڭ تال - تالغىنا،
قاشلىرىڭ قيغان قەلەم.
كوڭلۇڭنى كىمدىن قالىپ،
تارتتىڭىز مۇنچە ئەلەم.

بۇ تىپەك ئۆزۈن تىپەك،
تۇۋۇدۇن كەسمەك كىيەك.
تۇۋۇدۇن كىسۋىلىپ،
ساندۇدۇق چاپتۇماق كىيەك.

كوڭلۇڭۇزى قالغانى،
ماڭا ئانچە مەلۇم ئەمەس.
سەندىن ئۆزگۈنۇ دىسەم،
خەنجەر ئالىپ بوينۇمنى كەس.

AltunOq

ئوناپ ـ ئوناپ خەت بىتتىم،
كوزلەرىمدىن ئاقتى ياش.
مۇنچىما كوڭلۇڭ قالامۇ،
كوڭلى قاتتىق، باغرى تاش.

ئىتىزىڭغا گۈل تارىدىم،
بىر گۈلۈمنى ئۈزمەدىم.
سەن ئومەتىڭنى ئۈزگەن بىلەن،
مەن ئومەتىمنى ئۈزمەدىم.

كىچىگىنە چارۋاغ ئىچىدە،
يالغۇز ئۈنگەن گۈل ئانار.
شۇغۇنا موللا يىگىتتى،
بار بويۇدا گۈلۈ بار.

ئاغزىدا ئايەت ئوقۇيدۇ،
قولىدا كىتۈۋى بار.
قاشلارى قىيغان قەلەمدەك،
ئاي ئۈزۈدە نۇرى بار.

قارغاي كىسىپ قويدۇق،
قۇرۇسا قالامىز دەپ.
ياخشى قىز كورەپ قويدۇق،
چوڭ بولسا ئالامىز دەپ.

ئۇ يىراقتىن كورەنگەن
قوم بارخىنى، تام ئەمەس.

سەن ئۇزەڭنى داڭلىما،
بىزما سەندىن كام ئەمەس.

زۇلپىكەشا، زۇلپىكەش
كەل خېنىم زۇلپىڭنى يەش.
ئىككى دەتمەن بىر بولاپ،
ئىچىمدىكى رەنجىمنى يەش.

كىچىككىنە تۇمۇچۇق،
باغدا ئۇزۇم پىشىپتۇ.
شۇ خالايىق ئالدىدا،
سىزگە كوڭلۇم چۈشۈپتۇ.

چىنى بەرمەك نادانىغا،
ئوينىاپ - ئوينىاپ سۇندۇرار.
بىۋاپا كىشىنىڭ يارى،
قاچان كوڭەلنى تىندۇرار.

مەن ئۇزۇم كىچىك بالا،
خىزمەت قىلالمايمەن ساڭا.
لەۋلىرىڭدىن سۇ ئىچىپ،
ئەسلا قانالمايمەن ساڭا.

قاغا قوندى قامغاققا.
قۇشقاچ قوندى يانتاققا،
يارنى سويىمەك چاققان سىزي.
لەززەت بەرسۇن تامغاققا.

رەڭمۇ-رەڭ قوچقاچ بولۇپ،
ساراپ شىخىڭغا قونمىداق.
قونساقما قونغانتىمىز،
شىكەر لىۋىدىن سويمىدەك.

ۋاسىجۇپ ئايۋانلىرىڭنىڭ،
زەدىۋالى يوق ئىكەن.
سىزگە بەرگەن بۇ كۆڭۈلنىڭ،
ئەتىۋارى يوق ئىكەن.

چاسىنىڭ ئوتتۇراسىدا،
ئالتى كىشى بەڭ تارتتۇ.
سىكىلەكلەر بىر بولۇپ،
يىگىتلىنى دەم تارتتۇ.

مەن بۇ يەرگە ئەتە كەلسەم،
نىمىشقا كەلدىڭ دىمىدىڭ.
چاسا ياغلىقنى بىرىپ،
يىشىڭنى ئىتقىن دىمىدىڭ.

هاۋانىڭ مانانلىغى،
ئاسماندا ئاينىڭ يوقلىغى.
بۇ مىنىڭ خامۇشلىغىم،
يىنىمدا يانىڭ يوقلىغى.

چايىنى قايناتقان خىنىم،
چىنىدىن خەۋەرى يوق.

بىزنى كويدەگەن جوۋانلار،
بىزلىدىن خەۋەرى يوق.

ھەپتىدە كورسەم بويۇڭنى،
ناشتىدا سويگەنچىۋا.
قارىلىپ قالاشلىرىڭ،
جانغا پىچاق سالغانچىۋا.

قاشنى قاشقا ئۇلۇسام،
يەتكەيمۇ قاشىڭ بويۇغا.
خۇدايىم مۇنداق سالامۇ،
قارىقاشىڭ كۇيۇغا.

ئۇزۇم ئاچىپ يىمەدىم،
قاۋاقتاقى ياغىمدىن.
گۇلۇم بولسا قولۇمدا،
قوپپاس ئىدى يانىمدىن.

كېلىپ ئۇزۇممۇ سىلا،
ئۇمارەق قولۇڭ ۋىلەن.
قاچان ئالدىمغا چىقاسەن،
ياقىن داقى يولۇڭ ۋىلەن.

ئاتىم ئايلىدا كەتتى،
قامچى يانىدا كەتتى.
ئاتام با دىگەن بىلەن،
غېرىبلىق ماڭا يەتتى.

يازغى بۇغداي مايسا بولدۇ،
كۈزگۈ بۇغداي نەدىۋا.
جان چىقار ئالەتكە يەتتى،
جان قارىنداش نەدىۋا.

سارىق قۇچقاچ بالاسى،
سارغانلىقتا ئۇگاسى.
سارغان باشى تەرۇسە،
سايراپ كېلۇر ئاناسى.

تايىرنى ئاتاسى يوق،
بېلدە پوتاسى يوق.
يىغلىماڭلار ھەي قىززا
ئالەممى گۇپاسى يوق.

ئىچىممى تازاسى يوق،
ياردىم سىزدىن ئايرىلىپ.
خوش ئەمىسە دىمەدى،
ئاقاسىغا قارىلىپ.

ئەرشىپ بىلله كەتمەي،
دۇشمان قولۇدا بەندە.
ياردىم سېنى دەردىڭدە،
كەيگەن ئىگىنىم جەندە.

غارىپ كوڭلۇم ئاچىلۇر،
ياردىم قېشىمغا كەسە.

AltunOq

مېنى ئىچىمنى كۆيدۈرۈپ
ماڭغا بىر كۈلۈپ بەرسە.

ھەجەپمۇ يامان ئىكەن،
ئەتىيازنى شامالى.
بېلىمنى ئىڭراتتى،
ئوت - كۆيۈكنۇ يامانى.

مەن سېنى كۆيدۈم تانىپ،
كۆيۈپدۇم كۆزۈم غايىپ.
شۇ دىگەن سۆزۈڭلارنى
كۆيدۈم كوڭلۈمگە ئالىپ.

维吾尔民歌选（5） （维吾尔文）

木依丁·沙依提 编

新疆人民出版社出版
（乌鲁木齐市解放路306号）
新疆新华书店发行 新疆新华印刷厂印刷
787×1092毫米32开本 4.375印张
1983年7月第1版 1984年2月第1次印刷
印数：1—10.300

统一书号：M10098·784 定价：0.24元